

SZEGEDI NAPLÓ.

POLITIKAI, KÖZGAZDASÁGI ÉS IRODALMI NAPILAP.

ELŐFIZETÉSI ÁR:

Évesre 14 ft — kr. | Negyedévre 3 ft 50 kr.
Félévesre 7 ft — kr. | Egy hóra 1 ft 20 kr.

SZERKESZTŐI IRODA ÉS KIADÓHIVATAL:

Iskola-utca, Dáni-ház 18. sz.
Bérmertelen levelek csak ismert kéztől fogadtatnak el.

HIRDETÉSEKET

és nyilttéri közleményeket a kiadóhivatal mérsékelt árjegyzék szerint számít.

Vakság.

Választások küszöbén állva, az országos politikai pártok egyenkint léptek a nemzet elé hitvallást téve politikai elveikről és számot adva politikai törekvéseikről.

Egyedül a kormánypárt az, mely nem látja szükségesnek most a választások előestéjén legalább általánosságban tájékoztatni a nemzetet a felől, hogy az a nagy, az a hatalmas és az a „tömör“ többség mit akar tenni a nemzeti érdekek javára a nem sokára egybeülő új országgyűlés alatt.

Nyilván abban a hitben élnek, hogy amely rétegekben a hatalom diktál és diktálhat, ott nincs szükség tudásra, politikai meggyőződésre, szabad lelkiismeretre, mert hát ezek a hatalmi eszközök fegyvertárában merőben ismeretlen vagy legalább is minden súly nélkül való dolgoknak vannak ismerve.

Ugyan mire való tudomással birni az ugynevezett mameluk hadnak arról, mit tervez a kormány, minő politikai elvek és rendszerek szerint kívánja végezni jövőben az országkormányzás teendőit, mely jogait kívánja megvédeni a nemzetnek és melyeket fog a haza javára (?) áruba bocsátani.

Ugyan minő joga lehetne kíváncsi a hatalmi érdekkörbe belekergetett választó polgárság arra, hogy az a kormány, amelyet egy tömör parlamenti többség olyan bámulatos vaksággal követ úgy a fölfelé igyekvésben, mint a lefelé süllyedésben, mit szándékszik ezentúl cselekedni a nemzeti érdekek védelmére és kifejlesztésére alkotott jogintézményekkel?

Ugyan mi okból lehetne, vagy merne kíváncsi lenni a teljes politikai vaksággal megvert része a nemzetnek arra, hogy a kormány a nemzet komoly akaratával szemben minő jogcizimen áll be a nemzeti jogok nyílt fontolgatójának?

Ugyan melyik mameluknak van szüksége csak megtudni azt, hogy mért kormányoz voltaképen ez a kormány és mért „legjobb“ épen ez a kormányzati rendszer?

Hiszen annak az elemnek, amely a jelenlegi kormányzati politika emlőjén úgy nőtt föl, hogy minden érzékét elveszítse még a saját jogai iránt is csakugyan ok nélkül való tudomással birni arról: mért kering a szabadelvű meggyőződés a kormány, mint bálvány körül, és mért kell a közszabadsági jogoknak, a közlelkiismeretnek és a meggyőződés szabadságának mindig a szenvedő szerepet játszani ott,

ahol a hatalmi érdek szolgálatáról van szó.

Aki mameluk, annak nincs más szerepe, mint tologatni a kormánypolitika szekerét mindaddig, míg ez a szekér lovastól, kocistól és utastól együtt végkép belesüllyed a pusztulás, a kiveszés ingoványos mocsaraiba.

Hát ezt a mulhatatlannal bekövetkező veszedelmet nem kell látniok azoknak az elemeknek, amelyek ma még elvakultan követik a kormánypolitika recsegő szekerét.

A kormány és pártja számára csak addig van élet, amíg a nemzet elvakított része eddigi vakságában megtartatik. Mihelyt olyas valami történik, ami esetleg a választók szemére helyezett hályogot eltávolíthatná, már maga elég volna arra, hogy az elvakítottak meglassák azt a nemzetsorvasztó politikai irányzatot, amely ma még uralkodó szerepet játszik ebben az országban, de amely minden bizonynyal elveszténé szemfényvesztő hatását, ha a kormány és pártja csak valami parányi alkalmat nyújtana arra, hogy a nemzet fiai belepillanthassanak a politika szövedékeibe.

Ezért nem lép a kormánypárt a nemzet elé a maga politikáját magyarázó és megvilágító manifesztumokkal.

A kormány csak addig tarthatja fenn magát, amíg a nemzet egy része arra van kárhoztatva, hogy vak megadással nézze maga körül a világ folyását, a nélkül, hogy maga is igyekeznék befolyjni sorsának miként való alakulására.

És mert a kormány csak a vakságból és a mesterségesen földézett fatalizmusból él, és mert tovább is ebből akar élni, ezért nem manifesztál, ezért nem áll a nemzet elé, ezért nem kér a nemzettől nyíltan támogatást és ezért fejt ki titokban annál szemérmertlenebb üzemet arra, hogy a hatalom erejével elnémitson minden meggyőződést és békót rakjon minden lelkiismeretre.

Ám hitünk szerint mindez csak ideig-óráig tartó erőszakos mesterfogásnak válhatik be. Mi hiszünk nemzetünk jó szellemében, hiszünk és bizunk nemzetünk józanságában s reméljük, hogy a nemzet igaz fiai belátnak végre a kormánypolitika szövedékeibe s az urnák előtt maguk határoznak a saját sorsukról és a kormány sorsa fölött.

Kitüntetés. Ő felsége K ö r i Antal vasuti és hajózási főfelügyelőségi főfelügyelőnek a vasuti felügyelet terén szerzett érdemei elismerésül, a királyi tanácsosi címet adományozta.

Bírói kinevezések. Ő felsége dr. Kiss István nagykanizsai ügyészségi alügyészt a nagykanizsai törvényszékhez bírónak, Ale m a n n Miklós nagyszombeni járásbírói albirót a szelistei járásbíróshoz járásbíróvá; továbbá Sz u n n y o g h András fehértemplomi törvényszéki jegyzőt a szászka-bányai, M u n t e a n Gyula dévai törvényszéki aljegyzőt a hidalmási és V é g h Ferencz tekei járásbírói aljegyzőt a maroshidasi járásbíróshoz albirókká nevezte ki.

Kölcsonősségi elvek. A pénzügyminiszter 1891. évi 96,770. sz. a. következő rendeletet bocsájtotta ki:

„A cs. kir. osztrák pénzügyminiszteriummal egyetértőleg ezennel kijelentetik, hogy az osztrák-magyar monarchia két államának lakosai között a bélyeg- és jogilletékek körül előforduló érintkezések iránt 1868. évben kötött egyezmény a kereskedelmi és iparkönyvekre és az ezekhez hasonló följegyzésekre alkalmazást nem nyerhet. Ehez képest az említett könyvek és följegyzések bélyegkötelezettsége ama törvények és szabályok szerint itélendő meg, amely törvények és szabályok abban az államban érvényesek, melyben a könyvek és följegyzések használatba vétetnek, a nélkül, hogy azok után a másik államban már lerovott bélyegilleték beszámításának helye lehetne.

A kibontott zászló alatt.

A függetlenségi párt jelöltjei.

Annak a revanch-nak a hatalmas lángja, melylyel az öt év előtt kijátszott második kerületi választópolgárság a megfélemlítésében és választói lista ravasz megcsinálásában dolgozó hatalmi pártnak tartozik, vetett lobot a választók lelkesültségében városzerte a vasárnapi ösgyűlésen.

Nem felejtjük egy pillanatra sem a II-ik kerületet ezután a párt összetartásának és lelkesedésének impozáns nyilvánulása után teljes győzelmi lelkesedéssel meggyünk bele a választási küzdelembe, dacára a százkezü hivatalos kortes-hatalom aknamunkájának és annak megfélemlítési akcióinak, melyet odakint a tanyákon többek közt a bértöldek hátralékosaival szemben megindítottak.

A négy és fél esztendő óta hazafiui szeretettel ápolta ama gondolat, hogy vissza fogja hódítani a polgárság ősi függetlenségének alattomos módon elhódított várát, nyert lelkes kifejezést a vasárnapi ösgyűlésen, melyen 2000 választó polgár bontotta ki a függetlenségi párt zászlait, melyekre: K á r o l y i Gábor gróf és dr. B a b ó Emil nevei vannak fölírva.

Az I. kerület meghódítására, sajna ezidőszerint sem gondolhatunk még, de a zászlót azért nem adjuk föl, kibontjuk azal a szent meggyőződéssel, hogy eljön az idő, mikor újra diadalt lát.

Az ösgyűlés lefolyását a következőkben közöljük:

A polgárság nagy számmal a II-ik kerületből, de sokan az I-ső kerületből is, már jókor reggel megszállta a Hétválasztószálló környékét és 10 órakor bevonult a szálló kávéházi- és ebédlő-termébe olyan számban, ahányan beférhettek. Zsufolva voltak a termeken kívül a folyosók az udvar és a kiszorultak nagy tömege a szálló előtt foglalt állást, melyen ki van tűzve a párt lobogója.

A választó polgárságnak ez az impozáns megjelenése a toronyalji ablakokból különösen gyönyörűséges látványt nyújtott. A második kerület tekintélyes független választó polgárai, akiknek befolyásuk van a népre, ugy a városból, mint a tanyákról nagy számmal jelentek meg. A tanyai választók azzal az üzenettel jöttek be, hogy alig várják már a tanyák független polgárai a szeretett képviselőjelölt körükben való megjelenését.

Tíz óra után elfoglalták a helyeiket a galant polgárság élén a párt vezérő férfiai: Polczner Jenő pártelnök, Vönek Pál, Csikós Ignác, Gera István népköri elnökök, dr. Magyar Miksa ügyvéd és Kulinyi Zsigmond, lapunk szerkesztője.

A pártférfiakat perczekig tartó éljenzéssel üdvözölte az ösgyűlés, melynek lelkes hangulatáról már ez a bemutató is számot adott.

Polczner Jenő kevéssel tíz óra után megnyitotta lendületes üdvözlő beszéddel az ösgyűlést. Örömeinek adott kifejezést a választó polgárok impozáns megjelenése fölött. Benyitó beszéde riadó volt, melyre az ösgyűlés föllángoló lelkesedésbe tört ki.

Föl tehát választó polgárok a csatára — mondá — meg kell mutatni a kormánypártnak, hogy uralma a függetlenségi ősi fészken, a II-ik kerületben csak pünkösdi királyság volt, vissza kell fizetnünk a hatalomnak, amivel tartozunk.

A megnyitó beszéd után az elnök fölhívására az ösgyűlés vezérő tisztikarának megválasztása folyt le.

Elnökké perczekig tartó éljenzéssel Polczner Jenő kiáltatott ki.

Polczner elfoglalva az elnöki széket, a bizalmat megköszönő beszédét így fejezte be:

— Adja a magyarok istene, hogy vezetésem alatt amugy isten igazában adjuk vissza a kormánypártnak azt, amivel tartozunk.

Ezután egyhangú lelkesedéssel alelnökké megválasztattak Vönek Pál, Csikós Ignác és Gera István.

Pénztárnokká közfölkialtással Kulinyi Zsigmond lapunk szerkesztőjét választották meg, akit zugó éljenzés mellett hallani kívántak.

Kulinyi Zsigmond a kitüntető bizalomért a maga és a megválasztott tisztikar nevében köszönetet mondott és kérte az ösgyűlést, hogy addig is, míg alkalma lesz a választókhöz szólni, hallgassa meg az előterjesztéseket.

Polczner Jenő nagyhatású beszéd kíséretében tette meg az I-ső kerületre vonatkozó előterjesztését.

Az első kerületre nézve nem ringathatjuk magunkat reménységben — ugymond — de a zászlót meg soha nem adjuk föl, míg egy kéz van, mely azt fölemelje. A kerületeknek az 1891-iki törvénnyel történt szétosztása erőszakosan biztosította az I-ső

kerületben a kormánypártnak a nagytöbbséget, de azért nem adják föl a zászlónkat és bizunk a jövőben. Minden a polgárság akaratától függ, az ő akaratára, hisszük egykor, nem is sokára, nem fog biztosítani a kormánypártnak ebben a kerületben sem semmiféle törvény többséget. Azért ki kell tűzni a függetlenségi zászlót akár a város ujjáalkotójának nevezett Tiszta Lajos gróffal szemben is, (Közbeszóló: Bedül a rakpart!) minélfogva fölhívja az ösgyűlést, hogy nyilatkozzék a jelöltjére nézve.

Az I-ső kerületi választók független kis csoportja, mely tántoríthatatlan hűséggel követi a zászlót, lelkesen hangoztatta Károlyi Gábor gróf jelölt nevét.

Csikós Ignác lelkis fölszólalása után Károlyi Gábor gróf az I-ső kerület jelöltjévé jelentetett ki.

Polczner elnök bejelenti ezután az ösgyűlésnek, hogy Károlyi Gábor gróf egy hozzá intézett levélben örömeinek ad kifejezést, hogy az ő nevét írják az I-ső kerület független választók a zászlójukra.

Az elnök ezután előterjesztést tett a II-ik kerületi jelölésre nézve.

Hosszasan zugott az éljenzés:

— Éljen Babó Emil!

Vönek Pál örömeit fejezi ki, a kitörő lelkesedés fölött. A hangulatból tapasztalja, hogy a választópolgárság szívérzelmeit tolmácsolja, midőn a tántoríthatatlan elhűségű kiváló férfit, akinek nevét szeretettel hangoztatják a választók, dr. Babó Emil ajánlja jelöltül.

Frenetikus éljenzés zugott föl a termekben, mely kihatót az utczára s onnét adott rá a kiszorult polgárság visszhangot.

Polczner Jenő elnök fölhangozó szavára csillapult le az éljenzaj. Elnök örömmel látja a választópolgárok lelkesedését és összetartását s előterjesztést tesz az intézőbizottság működésére nézve. A párt intéző bizottága az összes választó polgárság, fölhívja ennélfogva a polgárokat, hogy minél nagyobb számban jelenjenek meg a szerda és szombat esti pártkonferenciákon és azt a lelkesedést, amit itt tanusítanak, vigyék a nép közé.

A buzdító szavak elhangzása után az elnök fölhívja az ösgyűlést, hogy küldöttséget válasszon, mely a második kerület kitűnő jelöltjét az ösgyűlés elé meghívja.

— Menjünk mindnyájan! — hangzott föl, mire megindult Vönek Pál és Csikós Ignác alelnökök vezetése alatt az egész ösgyűlés, olyan impozáns fölvonulást rendezve a Széchényi-téren keresztül a jelölt takaréktár-utczai lakása elé, aminőt az első kerületben Simonyi Ernő választása óta nem láttak.

Vönek Pál és Csikós Ignác jelentek meg a jelölt lakásán és értesítvén őt az ösgyűlés egyhangú határozatáról, fölkérték, hogy a választó polgárok előtt jelenjen meg. Kint az utczán perczekig tartó éljenzéssel üdvözölte a menet Babó Emil és zászlók alatt folytonosan éljenzéssel kísért a Hétválasztó-szállóig, ahol eddig már a választók ujjab tömege szállta meg a termeket.

A termet zsufolásig megtöltő közönség sorain áthaladva Babó Emil az emelvényre lépett. Mindenki látni akarta a jelöltet s mikor föllállt s többszörösen meghajtotta magát, újra fölzugott az éljenzés, mely csak perczek multán, az elnök csengettyűjére hallgatott el.

Polczner Jenő elnök néhány meleg szóval üdvözölte Babó Emil, kit a párt osztatlan bizalmával ajándékozott meg. Elmondta, hogy az ösgyűlés nagy lelkesedéssel őt választotta ki arra a megtisztelő hivatásra, hogy Szeged városának második kerületét az ország házában képviselje. Fölkérte, hogy fogadja el a jelöltséget s tartsa meg a szép számban összegyűlt választók előtt programbeszédét.

Dr. Babó Emil meghatva köszönte meg az ilyen impozáns alakban megnyilvánult bizalmat s politikai programját a mellékletünkben egész terjedelmében megjelent nagyszabású beszédben foglalta össze.

Beszéde végeztével hangos éljen töltötte be a termet s az utczát és az előrehaladt idő daczára rendületlenül állott a közönség, anélkül, hogy csak gondolna is elmenetelre. Mindenkit szinte extázisba hozott a szónok hazafiai hévtől áthatott érczes hangja s perczek kellettek ahoz, míg a lelkesült éljenzés csak némileg is lecsillapult. A hazafiai lelkesültség ilyen nagyszabású megszólalása, biztos reményt ad nekünk és politikai elveinknek a győzelemre.

Az éljenzés lecsillapultával Polczner Jenő elnök zárta be az ülést. Köszönetet mondott Babó Emilnek, amiért megjelenésével s gyönyörű beszédével e hazafias, szívet lelket örömmel eltöltő hangulatot előidézte s megköszönte az összegyűlt választó közönségnek azt a nagy részvétet, melylyel ez ünnep számba menő gyűlés fényét és erejét növelte. Fölkérte a jelenlevőket, hogy legyenek továbbra is hűvek ahoz a lobogóhoz, mely Kossuth Lajos nevével Babó Emil kezében győzelemre vezéri a pártot.

Végül köszönetet mondott a Hétválasztó szálloda derék bérlőjének Bavecsitz Lőrincznek, ki önzetlenül minden díj nélkül engedte át termeit a párt céljaira.

A közönség lelkesen megéljenzette a derék vendéglőst s lelkesült ünnepi hangulatban csak délutáni egy órakor oszlott szét.

Magyar Gábor jubileuma.

— Ünnep a kegyesrendieknél. —

Fénynyel, tisztelettel és hódolattal ünnepelte meg tegnap Szeged város intelligenciája, a kegyesrend. rendtársak s a főgymnasiumi tanuló ifjuság Magyar Gábor, a kiváló tanférfiu negyedszázados tanárságának a jubileumát.

Az ünneplők között, akik eljöttek, hogy kifejezzék tiszteletüket egykori tanáruk előtt nem egy van, aki már öszbeborult férfi s azoktól kezdve egész a mostani tanuló ifjuságig egész nemzedékek, egy negyedszázad fiatalsága tanulta szeretni az egyszerű kegyesrendi papot, aki míg a tudományokat adta elő a katedréről, lángoló hazaszeretetet, lelkesedést öntött hallgatóságába.

Megelégedéssel konstatáljuk, hogy Szeged ezuttal is hű marad magához s a magyar piarista pap ünnepén lelkesedve vett részt a város, hogy a főgymnasium díszterme szüknek bizonyult tegnap s a benem férő közönség a folyosón várta végig az ünnepség lefolyását.

A kiváló tanférfiu jubileuma alkalmára a gymnasiumi tagjai díszes emlékalbumot adtak ki, amelyet már ismertettünk. Az iskola tanuló ezüst babékoszorúval lepték meg, volt tanítványai díszes ezüst serleggel fejezték ki tiszteletüket egykori tanáruk

iránt s a nap emlékére Magyar Gábor nevére ösztöndíj-alapítványt tesznek.

Az iskola ünnepe.

Délelőtt 10 órakor kezdődött meg a főgimnasium disztermében az ünnepély első része, amelyet a piaristák s a diákság rendezett Magyar Gábor tiszteletére.

A diszterem szűk volt. A diákokon kívül nagy uri, férfi és női közönség gyűlt egybe, helyet foglalva a széksorokban, a fölolvasó asztal előtt. E mellett hosszú zöld asztalnál ültek a kegyesrendi papok, köztük Magyar Gábor, mellette papi diszben Fehér Ipoly, tankerületi főigazgató.

Ezen az asztalon volt letéve diszes etuiben a diákság ezüst koszorúja, mellette állványon egy kész festmény, amely kalanczianai szent Józsefet, Magyar Gábor véd-szentjét ábrázolja s amelyet az iskola egyik művész hajlamu növendéke festett.

Az ünnepély üdvözlő dallal kezdődött, melyet az önképző kör énekkara adott elő. Ezután Pap János főgimnasiun tanár s a kegyesrendiek házfőnöke tartott üdvözlő beszédet, méltatva az ünnepelt érdemeit s fölolvassa Fehér Ipoly ünnepi átiratát. Majd Szmetán Ignác VIII. osztályu tanuló szavaltta el hatással Pap János költeményét s ezután az önképző köri énekkar Beethoven „Hymnus az éjhez“ dalát adta elő. Huszka Jenő VIII. osztályu tanuló üdvözlő beszédet tartott, amelyre Magyar Gábor meghatottan felelt. Megköszönve a megtisztelést, hazaszeretést és istenfélelemre buzdította halgatóit. A mindnyajunk által tisztelt s szeretett tanár megindulva mondta el nagy hatást tevő beszédét.

A főgimnasiun énekkar üdvözlő dala után Rainer Ágoston VIII. osztályu tanuló szavaltta el Liptai Kornél VIII. osztályu tanulónak Magyar Gáborhoz írt ódáját.

Minden egyes szám után lelkes éljenés harsant föl s az ünnepély a „Szózat“ előadásával ért véget.

A tanuló ifjuság ezután az osztályaiba vonult, ahol a nap emlékére a tanárok az Emlékalbum példányait osztogatták ki minden diáknak.

A volt tanítványok ünnepe.

Mig az emelet disztermében a diákság ünnepe folyt le, a tanári kar konzisztriumában gyülekeztek össze Magyar Gábor volt tanítványai, akik aztán onnan fölvonultak a diszterembe Rainer főkapitány vezetése alatt.

A husz-huszonket éves ifjútól az öszbecsavarodó koros urakig jelen volt itt Szeged művelt közönségének nagy része, akik huszonöt év alatt Magyar Gábor keze alól kikerültek.

Képvisele volt a vidék is, az egykori tanítványok siettek megjeleni tanáruk jubileumán.

Megható jelenet volt ez, midőn az ünnepelt megjelent a teremben s a volt diákok, akiknek nem egyje diszes és tiszteletreméltó állást foglal el manapság, orvosok, ügyvédek, birak, oszlopos hivatalnokok, fő- és törzstisztek éljenezve, lelkesülten fogadták az egyszerű papot.

Dr. Lázár György helyettes polgármester üdvözölte nevükben Magyar Gábort s szép beszédjével megindította ugy a hallgatóságot, mint az ünnepeltet. Visszaemlékezett a régi időkre, az oktatásokra, a

bölcs tanácsokra, melyekkel a tanító szerető atyaként ellátta az iskola falai körül az életbe lépő ifjút s ráemlékezett, hogy tanításait mindig a tiszta hazaszeretést szent tüze lengte át. S ha a most ünneplő tanítványok nem lettek is országos nevű férfiak, de hasznos tagja valamennyi a magyar társadalomnak s ebben a bölcs tanítóé a fő érdem. Kérte, hogy fogadja szívesen az ünnep emlékére készített ezüst serleget s az alapítványt, amelyet a nevére tesznek.

Magyar Gábor, amint végig hallgatta a beszédet s végig tekintett ünneplői diszbe öltözött sokaságán, alig tudott szóhoz jutni s az ő jó atyai szíve ugy megindult, hogy csak nehezen bírta elfojtani könyeit. Kezet szoritott egykori tanítványaival és mélyen meghatva mondott köszönetet az igazgató. Az ünneplők Magyar Gábor élte-tése közben oszlottak szét.

A bankett.

Este a Tisza-szálló disztermében fényes bankettet rendeztek Magyar Gábor tiszteletére volt tanítványai és tisztelői.

A több mint 120 terítékű banketten képviselve volt Félégyháza város is, amelynek a jubiláns szülötte, a főjegyzője s a tanácsának több tagjai által.

Az első fölköszöntőt dr. Löw Immanuel szegedi főrabbi mondotta, mint Magyar Gábor legrégebb tanítványaival egyike méltatva az ünnepeltet, mint a felebaráti szeretetnek és a vallási türelmességnek apostolát, a tudományok disztét. Az ünnepelt igazi szívjóságot visszatükröző szavakban meghatottan válaszolt és utána Nyáry János ügyvéd a piarista rendet éltette, melynek az ünnepelt egyik legkiválóbb tagja. Tóth Antal, népiskolai felügyelő Magyar Gáborra, mint a szerénység mintaképére üritette poharát, ki után Ullrich István Félégyháza városának főjegyzője a város nevében üdvözölte a jubilánst, amit ő nemeseen egyszerű szavakban köszönt meg. Végre dr. Tóth Pál főjegyző éltette Magyar Gábort Szeged város közönsége és tanácsa nevében.

Jelen voltak a fönt említettek kívül: dr. Rósa Izó ügyvédi kamarai elnök, Pálffy Viktor tanácsnok, Rainer főkapitány, Fluck Ferenczkir. tanácsos, Jevrics György gör. kel. lelkész, Eisenstädter Nándor, Jassingger igazgató, Reizner János, Obláth Lipót, Tergina Gyula tanfelügyelő, Tóth Mihály főmérnök, Salamon Zsigmond bíró, s még igen sokan, ugy helyből mint a vidékről, és az ünnepelt tanártársai. A megjelenésben meg voltak akadályozva a főispán, a főigazgató és a piarista rend szegedi házának rectora.

Az ország számos helyeiről és Bécsből is száznál több üdvözlő sürgöny és levél érkezett.

Volt tanítványaival kívül számos tisztelője üdvözölte Magyar Gábort sürgönyben és levélileg. A kegyesrend magyarországi társházai, magasállásu papok, köztük Desewffy Sándor csanádi püspök, előkelő tanférfiak gratuláltak a sürgönyökben.

A bankett, melyet Csikós N. József rendezett, Fehér Poldi zenéje mellett a legjobb hangulatban éjfél körül ért véget.

Ujdonságok.

Szeged, január 11.

Tájékoztató.

Minden szerdán és szombaton este 7 órakor, a függetlenségi és 48-as párt végrehajtó bizottságának ülése a Hétválasztó éttermében.

Jan. 17-én. A függ. párt gyűlése az alsóvárosi Lengyel-kápolnánál d. e. 10 órakor.

Jan. 17-én. A függ. párt gyűlése a Börsök Péter-féle kapitányságban, Kószó János tanyájánál d. u. 2 órakor.

Jan. 24-én. A függ. párt gyűlése a felsőtanyánkon a szatymazi nagyvendéglőben d. e. 10 órakor.

Jan. 24-én. A függ. párt gyűlése a felsőtanyánkon a Galyas-csárdánál d. u. 2 órakor.

Január 16. A csolnakázó-egylet táncvizgalma.

— **A miniszter és a leányiskola.** A felsőbb leányiskola ügyében egy erőszakos fordulat állott be. Az iskolaszék tudvalevőleg fölirt a miniszterhez, hogy tartsa tiszteletben az iskola-fenntartó város felügyeleti jogát. Még nem felelt erre a miniszter. De felelt ma a tanfelügyelő, dr. Tergina Gyula. Az iskolaszék jegyzőkönyvét azzal küldötte vissza az elnökhöz, hogy átveszi a felsőbb leányiskolában a felügyeletet. És ezt meg is tette. Szeged városa és az iskolaszék pedig ezzel szemben nem felelhetnek egyébbel, mint azzal, hogy megtagadják az iskolától a költséget. Ha a miniszter parancsol, fizessék a tanerőket és a többi kiadást. Elvárják a hatóságtól, hogy ebben a dologban nem fog tréfát érteni és azonnal sürgőnyt küld Csáky miniszterhez, hogy a város által fenntartott iskolában tartsa tiszteletben a város jogait.

— **Személyi hírek.** — Cseh Lajos főispán ma Szegedre érkezett s még a mai napot is itt töltötte. — Rapai Cs. Radó miniszteri tanácsos vasárnap a fővárosból Szegedre érkezett és ma délelőtt utazott vissza. — Bertalan Lajos miniszter. oszt. tanácsos Szegeden időzött vasárnap délutántól ma délig.

— **A főispán utazik.** Fáradságos napjai vannak Kállay Albertnek, a három város főispánjának. Nem kis sor az csakugyan — három városban a választást megkormányozni. Szombaton Hmvásárhelyen járt Kállay, hazajövet föl se melegedett, vasárnap átutazott Szabadkára, ahol szintén igen kemény dió a választás. Ivánka tudvalevőleg lemondott s most jelölt kell, másik. Két napot tölt a főispán Szabadkán aztán vissza Szegedre. Szóval nehéz dolga van most a főispánnak, aki pedig valószínűleg jobb szeretne ezidőszert nem kerületekre vadászni, hanem valahol Szabolcsban medvére.

— **Választási költség.** Most már elkezdődött azoknak a költségeknek hosszú sorozata, melyek a választások számlájára iratnak. A mérnökség sürgős rendeletet kapott a tanácstól, hogy a dohánygyár nagy termék a szavazás napjáig költséget és fáradságot nem kimélve, a modern kor igényeinek megfelelő választási színbe öltöztesse. A mérnöki hivatal már el is készítette a tervezetet, mely szerint a nagy termet a hosszúra nyuló választási procedusra gázvilágítással látja el s közepén át korlátot huz a közlekedés megkönnyítése végett. Azonkívül új kijárókat is nyitnak föl a nagy napra. Mindez 700 forintnyi alkotmányos költséggel jár, melyet a város pénztára fedez.

— **Pártunk jelölése H.-M.-Vásárhelyen.** A szomszéd H.-M.-Vásárhelyről vesszük a következő távirati tudósítást: Függetlenségi pártunk a mai napon zászlót bontott és a feketesás-szálloda nagy termében 1200 választó polgárból álló értekezlet nagy lelkesedés között kiáltotta ki dr. Endrey Gyula helybeli tekintélyes ügyvédet kép-

viselő jelöltnek. Endrey a választók között megjelenve, a jelöltséget elfogadta s nagyhatású beszédével annyira fokozta a választók lelkesedését, hogy a volt képviselő, Gosztonyi Sándor föllépése csaknem lehetetlenné van téve. A függetlenségi párt győzelme bizonyos. Dr. Endrey Gyulában, akinek megválasztását tudósítónk bizonyosnak jelzi, kiváló képzettségű tagot fog nyerni az orsz. függetlenségi és 48-as párt. Endrey modern, nagy műveltségű jogász, ki szellemes, avatott vezére volt eddig és a vásárhelyi polgárságnak.

— **A javadalmi bizottság** ma délután ülést tartott és több folyó ügyet intézett el.

— **Az új honvédségi épületek.** A városi mérnökség benyújtotta a tanácshoz az új honvédségi épületek részletes tervrajzát a költségvetéssel együtt. A polgársági fióklaktanya a hadbíróóság s a kerületi fogház épületének elkészítése az utca és térföltöltesekkel együtt 111,073 frt 77 krba kerül. A termek a költségvetéssel együtt jóváhagyás végett fölküldetnek a miniszteriumhoz.

— **Az új direktor.** Tegnapelőtt szólaltunk föl az ellen, hogy Somogyi Károly a szegedi színház új igazgatója, még máig sem jelentkezett a színügyi bizottság elnökénél, hogy a színház bérletére szóló szerződést aláírja. Mint ma értesülünk, ma éjjel már megérkezik s a viszonyok és körülmények tanulmányozása végett néhány napot Szegeden tölt.

— **Nagyérdékű hangverseny.** A szegedi izr. jótékony nőegylet f. hó 23-án érdekes hangversenyt s vele egybekötve táncestetélyt rendez. A hangversenyen Bianchi Bianca k. a. a fővárosi opera nagyhirű énekesnője is föllép. A változatos műsort a rendezőség később fogja közölni.

— **Magyar Gábor-alapítvány.** A Magyar Gábor ösztöndíj-alapítvány gyűjtő bizottsága tudatja a jubiláns tanár volt tanítványaival, hogy a gyűjtőívek a bizottságnál nyitva állanak, akik adományaikat letenni óhajtják, forduljanak a bizottsághoz, hogy a nagy célra minél tekintélyesebb összeg gyűljön egybe.

— **Szivárvány télen.** Télidőben ritka látványoknak voltak tanui tegnap délután a tiszparton járókelők. Az ég alján Tápé felől pompás szivárvány ragyogott a felhők fölött.

— **Óvatosság.** Egy igen tekintélyes külsejű idegen uraság lépett ma az Adria biztosító társaság szegedi főnökségének irodájába. Ott mindenkit igen nyájasan szoktak fogadni, a jövevény se panaszkodhatott, a lehető legélelmebb figyelmességgel fordultak rögtön hozzá:

— Mivel szolgálhatunk?

A tekintélyes külsejű uraság ezt felelte elszánt hangon:

— Baleset ellen szeretném magam biztosítani.

— Oh, oh, kérem, a legnagyobb örömmel stb.

Leültették a tekintélyes külsejű urat és elkészítették a biztosítási kötvényt gyorsan, pontosan. Nagy summára szólt.

A biztosított férfi nagyot lélegzett és bizonyos lelki nyugalommal tette zsebre a kötvényt és ajánlotta magát.

Később hazajött az Adria főnöke, Weiner Miksa, akinek számot adott a hivatalnoka a tekintélyes baleset-biztosításról.

— Hogy hívják azt az urat.

Megmondja a nevét.

A hü Weiner, aki lehetőleg minden valamire való tekintélyes urat ismer a közel és távolban fölkiáltott:

— Hisz ez...i kerületi képviselő jelölt.

Persze, hogy az volt s a kerületbe Szegeden utazott ma keresztül.

— **A vasúti központi leszámoló hivatal** alkalmazottainak előlegezési szövetkezete f. hó 11-én délután tartotta meg évi közgyűlését. A tagok nagy számban jelentek meg. Rosenberg Zsigmond ügyosztályfőnök és a szövetkezet alelnöke az ülést megnyitván, következett a felügyelő bizottság évi jelentésének fölolvastása. A tagok száma 1891. év végén 76 volt. A mérleg a szövetkezet vagyoni állását következőleg mutatja:

Követelés: előleg a tagoknál	3962 frt
Leltár és fogyasztási anyag értéke	50 frt
Pénztári készlet	1 frt 27
Összesen	4013 frt 27
Tartozás: részbetétek	3656 frt
tartalék alap	71 frt 73
tiszta nyereség	285 frt 54

Letz József elnök és Rosenberg Zsigmond alelnöknek lelkesedéssel egyhangulag újból megválasztottak. Az igazgatóság szavazás után a következőleg alakult meg: Igazgatók lettek: Palesco Ottmár, Kerner Lajos, Butsek János, Philipp Ferencz József, Doppler Gusztáv. Felügyelő bizottsági tagok: Lenczék György, Grindl Antal, Frankenstein Vilmos. Felügyelő bizottsági póttagok: Ruzicska János, Rozsnyai Henrik. A közgyűlés az igazgatóság lelkes éljenzésével ért véget.

— **Új vizsgálat a rakparton.** A tegnapi express vonattal Rapaics Radó miniszteri tanácsos és Bertalan Lajos miniszteri osztálytanácsos Szegedre érkezett s ma délelőtt Münzberger műszaki tanácsos társaságában Reöck Iván főmérnök kalauzálása mellett megtekintették a rakpartot. A tüzetes vizsgálat után arra a tapasztalatra jöttek, hogy az ujonnan támadt súlyveszély nem rejt magában nagy veszélyt s a támadt elhajlás ellensúlyozására rakott kőrakás fölhányása tavaszig nem késő. A miniszterium előkelő hivatalnokai ma délelőtt utaztak vissza a fővárosba.

— **Az új református lelkész.** A szegedi ev. ref. egyház elhunyt jejes lelkészének helyét, ideiglenesen, a kegyeleti évre Bereczk Sándor, a kiváló fiatal pap, tölti be az egyháztanács egyhangú óhajára. A lelkész választás ugyan már 2—3 hónap mulva meg fog ejtteni, de a megválasztandó új lelkész csak a kegyeleti év letelte után foglalja el helyét. Különben a hangulatból ítélve, a választás alighanem egyhangú lesz s a szegedi egyház véglegesíteni fogja szeretett ifju segéd-lelkészét, Bereczk Sándort, aki a kegyeleti évre a lelkészi teendők ellátásával megbízott. A lelkész-választáson, mely a tavasszal fog végbemenni, az egyház azon tagjai bírnak csak szavazattal, akik egyházi adójukat egy hónappal a választás előtt lefizették.

— **Az ösgyűlés a rendőrség előtt.** Tiszteletet és becsületet érdemel az a méltóságos és a helyzet magaslatához illő magaviselet, melyet a szegedi függetlenségi párt ösgyűlése alkalmával a nagy tömegben öszszegyűlt polgárság kifejtett a Hétyválasztó kávéházban és környékén. Nem az a meggondolatlan, heves vérű tömeg volt ez, amely a párt szent jelszavával minél nagyobb zajt csinál, hanem intelligenciával s a nagy aktus komolyságához illő méltósággal felruházott sokaság, mely ellen még a rendőrségnek sincs semmi panasza. Apró István várnagy, ki az ösgyűlésen a rendőrséget képviselte, ma tett jelentést Rainer József főkapitánynak a gyűlés lefolyásáról. Valóságos lelkesültséggel beszélt arról a rendről, mely ott uralkodott. A polgárok ilyen magaviselete teremti meg a szó nyomtatékát, mely nem vész el a levegőben

mint a közönséges tüntetések üres, kongó hangja.

— **Tüzrendőri vizsgálat.** Kovács József tűzoltóparancsnok ma délelőtt tüzrendőri vizsgálatot tartott a Schwarcz-féle felsővárosi új szalámi gyárban. A vizsgálat eredménye kielégítő a gyárban nagy rend van s el van látva a szükséges kézi fecskendőkkel.

— **Az aktagyár félévi üzeme.** A toronyalja aktagyárban roppant nagy buzgalommal dolgoztattak föl az ujesztendő első hetében a restaneciák, mivelhogy még akkor ugy volt, hogy a skontrol 15-én tartatik meg. Azonban a választások miatt a számok éres tudvalevőleg odébb tolatott, így hát elég idő van még azoknak is, akik nem siettek olyan nagyon. A már eddig beterjesztett tevékenységi kimutatások szerint az aktagyár üzeme a múlt esztendő utolsó felében is elég nagymérvű volt: az aktaszámok tízezrekre mennek. Egyes hivatalok szorgalmáról a következő adatok beszélnek:

A kapitányi hivatal földolgozandó aktaszáma 10,974 volt és ebből elintéztett 10,940 darabot. Elintézetlenül maradt 34. Ebből a kihágási bíróságra esik 1025, az iparhatósági jegyzőre 1014, a cselédkapitányra 834, Szücs jegyzőre 2688. A főkapitány maga 5628 darabot intéztett el a kimutatás szerint.

A közművelődési és pénzügyi tanácsosztály 8254 darabból elintéztett 8213 drbot.

A jogügyi és statisztikai tanácsosztály 858 darabot 853-at dolgozott föl.

A VII-ik ügyosztály és a főjegyzői hivatal kimutatása a következő: Közgyűlés volt 6, 221 végzéssel a fölterjesztések és utasítások száma 137, fölterjesztés, volt és átirat elintéztetett 39, igazoló választmányi ülés volt 3, bíráló választmányi ülés 1. Beérkezett a VII. ügyosztályhoz 91 drb elintéztetett 89.

A számvéveség munkája 5635 ügydarabbal 5565 ügy elintézése.

A községi bíróságnak 4506 ügye volt, mind elintézte.

Az árvaszék is tisztára földolgozta a munkáját 6405 ügydarab elintézésével.

A gazdasági hivatal 266 ügydarabból is hagyott 17-et elintézetlenül.

A könyvivői hivatal 5342 darabból 5341-et dolgozott föl.

A kórház biztos 398 ügydarabból 398-at intéztett el.

A leltárbiztos asztala is tiszta, 1156 ügydarabját mind elintézte.

— **Makó színháznézőben.** A „Győri Hirlap“ ma érkezett számában olvassuk a szegedi szinigazgatóról a következőket:

„Somogyi Károly megkapván a szegedi színházat, érdekes változások vannak kilátásban a vidéki szinigazgatók elhelyezkedése tekintetében. Igy Makó Lajos, a jelenlegi szegedi igazgató távirati lag intéztett kérelmet a győri és sopro-ni városi tanácsokhoz a színházak elnyerése iránt. Városunk tanácsa szerdán délelőtt ez ügyben rendkívüli ülést tartott és tárgyalás alá vette Makó kérelmét. Az ülés alatt érdekes eszmék is pendültek meg, így a polgármester fölemlítette, hogy szükségesnek vélné egy színügyi bizottság alakítását, amiről éppen lapunkban anynyiszor volt már szó. Ami szorosán ez ügyet illeti, a tanács abban állapodott meg, hogy a kérelemre nézve érdemleges választ nem ad, hanem föl hívja az igazgatót, hogy annak idején amikor a győri színházon pályázatküldés irva, rendes módon pályázzon s majd akkor mérlegelni fogja a tanács az ajánlatot. Minthogy pedig színügyi tekintetben Sopron városával közös ügyünk van, elhatározta a tanács, hogy Sopronnal ez ügyben mielőbb értekezni fog. Makónak az a terve, hogy ugy Győrben, mint Sopronban 4—4 havi időnyt tartván és pedig Győrött szeptembertől február elsejéig, azután Sopronban május végeig. Ha a szövetséges várostól kedvező

és gyors választ kap, a jelenlegi szegedi társulatot módjában lesz legalább főbb kereteiben összetartani; minthogy azonban az idő már előrehaladt s a szerződéses javában folynak, az ügy elintézése végett személyesen eljött Győrbe s itt tegnap az illetékes tényezőkkel tárgyalást folytatott, azután Sopronba utazott át.

— **Bemocsolt Dugonits szobor.** Dugonits Andrásnak, Szeged nagynevű fiának szobrát ma reggel bemocsolva találta a Dugonits-téren állomásozó rendőr. A szobor talapzatához valami elbusult diák — kinek nem nagy kegyelet lakik a kabátja alatt hazánk nagyjainak emléke iránt — vagy valami haszontalan léha suhancz — egy tintás üveget vágott. Az üvegdarabok még a szobor alatt heverték, míg a talapzaton nagy fekete foltokat hagyott maga után a kitörülhetlen universal tinte. A mérnökség sürgősen intézkedett a szobor megtisztításáról, de az nem ment olyan könnyen, mint ahogy gondolták. A surolásra fordított munka után is ott éktelenkedett a folt a szobron és ott is lesz, míg valahogy vegyi uton vagy új csiszolás által el nem távolíthatják.

— **Elcserélt hulla.** Tavaly történt meg az az eset, hogy Nagy Mihály kissé kaptosán járkált a Tiszaparton s egyensúlyt veszve a folyamba zuhant. Többé elő se került. Nehány nap múlva egy fölismehetetlen hullát fogtak ki a Tiszából a vasúti-hidnál. Özvegy Nagy Mihályné azt gondolta, hogy a férje holtteste s hitvesi szerelmétől és szegényes erzenyétől kitelhető szép temetéssel takarította el a kifogott hullát. Nagy sok időre azután kiűnt, hogy a kifogott hulla egy bádogos legény holtteste volt s nem igen illette meg az a nagy tisztesség özvegy Nagy Mihályné részéről, melyben részesült. Ma kárpótlásul a nagy temetési költségért egy gyűrűt adott át a rendőrség az özvegynek. A gyűrűt a bádogos legény ruhájának foszlányai között találták annak idején.

— **Tolvaj az aranyművesnél.** Beállított ma délután Politzer ékszerész boltjába Kerekes Lajos dorosmai szücslegény, hogy majd ő gyűrűket vásárol ottan. Meglehetősen gyanusnak tűnt föl azonban a vásáros polgártárs és szemmel tartották. Meg is látták, amint válogatás közben egy értékes gyűrűt a zsebébe csuszatott. Emiatt aztán becsusztott Kerekes Lajos a börtönbe.

— **Helyettesítések a városházán.** A beteg Papp Antal árvaszéki iktató helyére a főispán Kabók Imre I. oszt. irnokot helyettesítette. Kabók helyét Freyburger Dezső II. oszt. irnok, ennek helyét pedig Kovács József foglalta el helyettesként.

— **Szaj- és körömfájás a szeszgyárban.** A szegedi szeszgyár ujesztendejét elrontotta egy pár horvát marha, melyeken kiütött a szaj- és körömfájás. Szerencsésen rögtön a legszigorubb óvintézkedéseket vették fogatba. Horvátországból lettek szállítva azok a marhák, melyek közt a betegedések történtek, ezek azonnal elkülönítették, az istállókat fertőtlenítették a hatósági közegok és állatorvosok közbenjöttével. Összesen 12 drb jószágon ütött ki a szaj- és körömfájás, mely ugylátszik, ezzel meg is szűnt, mert közel 10—12 nap óta újabb jószágbetegedés nem fordult elő. A szeszgyár jelenlegi jószágállománya 1852 drbból áll.

— **Megőrült asszony.** Dühöngő örültet szállított a rendőrség ma délelőt a kórház elmebeteg osztályába Kényszerzubonyban, kocsin vitték be a lakásáról, ahol már mindent összetört. Özvegy Rojesek Józsefné, belvárosi kéményseprő üzlet tulajdonoson tört ki tagnap az örület. Eleinte csendesen félrebeszélte s hozzátartozói azt hitték, hogy lázban van. Azonban hamarosan meggyőződhetek arról, hogy furcsa láz ez. Gyufát vett elő s föl akarta gyújtani a házat. Nagy nehezen tudták lecsillapítani. Az éjet nyugodtan töltötte, de ma reggel teljes erővel kitört rajta a dühöngés. Összetört-zuzott mindent a házban, az öreg, beteges asszony emberfölötti erővel dobálta szét a butorokat, kitorpte sarkaiból az ajtókat s mint valami utcazi demonstráló, bevett

minden abiakot. Mikor ezzel kész volt, letepte magáról ruháit s őrlöngve, kialtozva futkosott a házban. A rokoniak tettek az estéről jelentést a rendőrségnek, amely aztán bevittette a kórházba a szerencsétlen nőt. Nagynehezen birták ruhába bujdatni, mert mint mondá, azt nem tűri az ő teste. Végre kénytelenek voltak kényszerzubonyba bujdatni. A kórházban aztán elcsöndesült és nyugodtan viselte magát.

— **A m. kir. államvasutak szegedi mőhelye alkalmazottjainak „Dalköre“ t. évi február hó 2-án a Tisza-szálló nagytermében táncz-csal egybekötött zártkörű dalestélyt rendez.** A meghívók legközelebb ki lesznek bocsájtva, mely alkalommal a programot is közölni fogjuk.

— **Éjfél támadók.** Véres utcazi barcznak volt színhelye az éjjel a budapesti-sugárut, ahonnan sulyos sebekből vérezve szállították be a kórházba Weisz Fülöp mészáros legényt. Az arcán s a fején vannak a sebei. Késszurás valamennyi. Hogy kitől kapta, nem tudja. Előadása szerint éjfél után, amint a sugáruton ment, egy csapat ismeretlen ember támadta meg, s egy közülük bicskát rántva, megszurkálta. Weiszot elborította a vér s ennek láttára a támadók megfutottak. A sulyosan megsebesült mészároslegényt a kórházban ápolják.

— **Véres verekedés az utcán.** A hűkésítés bár igen csöndes és nyugodalmas mesterség, mégis vannak a ritka iparág művelői között harcziás hajlamú férfiak. Ilyen például Csáki Mihály is, aki véres verekedést rögtönzött az este a budapesti-sugáruton. Munkaszünetes borközi állásban lévén, belekötött az arramendő Heim Jánosba s hogy ne legyen minden emlékezet nélkül való ez a vasárnap, bottal rohant rá s verte, amíg sulyos sebeket ejtett a fején s a homlokán a bottal. A rendőrség vette ki a kezei közül. A megsérült vérző embert a kórházba vitték, ahol dr. Berger orvos vette ápolás alá. Csákit a rendőrség letartóztatta s átadják a bíróságnak.

— **A gájsicz.** A péklegényeknek egy válfaja a gájsicz, aki kosarakban hordja a kiflit s dudál hozzá a kisvárosi utcákon irgalmatlanul. Ilyenforma ur Fischer Lajos is, akit tegnap a rókusai állomásnál tartóztattott le a rendőrség. Nagyon gyanus viselkedésének bizonyult és semmi igazoló irománya, munkakönyve sem volt. A rendőrség oltalma alatt marad.

Köszönetnyilvánítás.

A szegedi ev. reform. egyháztanács, a hmvásárhelyi és makói ev. ref. s a helybeli ág. hitv. ev. testvér egyház és a szegedi különböző felekezeti egyházaknak főtisztelendő lelkészei, ugyszintén azon számos jó barátok és ismerősök, akik felejthetetlen jó férjem, Nagytiszt. Varga Pál lelkész urnak váratlan elhunytával ért veszteségünkben nagybecsű részvétőkkel bennünket vigasztalni s fájdalmunkat könnyíteni szivesek voltak, — magam és mélyen sujtott családom nevében ez uton is fogadják igaz köszönetünket.

Özv. Varga Pálné.

Lohr János. †

— Egy boheme-művész halála. —

Lohr János, az egykor birneves orgonaművész, a londoni világhírű orgonaverseny első nyertese, ez a megszokott alak az ő kopottas, hosszú fekete kabátjával, hajdan sörényes, utóbb ritkulásnak indult őszes hajával, kis, sovány, szakálltarlótól borostás arczával — meghalt.

Budapest főváros egyik előjárósága irt egy kurta hangu átiratot a szegedi főkapitányhoz, tudatva, hogy bizonyos Lohr János, állítólag szegedi ember, meghalt ott még január másodikán.

A fővárosi lapok tudomást se vettek a

szomorú dologról, ami azt bizonyítja, hogy Lohr, aki az utóbbi időkben nagy nyomorral küzdött, úgy halt meg Budapesten, mint azok szoktak, akiket a kórházból temetnek, festetlen koporsókban.

Pedig Lohr valamikor, a hatvanas években egyike volt a világ leghíresebb orgonaművészeinek. 1869-ben, a londoni Szent-Pál templomban az egész világ orgonaművészei tartottak versenyt, hogy ki a legjobb. Az egész világ orgonászi között Lohr János volt: az, a ki a fődíjat elnyerte. S az ő semmivel sem törődő művésztermészetét legjobban jellemzi az, hogy a nagy summa pénzt, amit akkor kapott, még ott a templomban kilopták a zsebéből. Persze, mert Lohr csak összemarkolva csapta zsebbe a nerves rerum gerundarumot, amelyet különben soha se becsült sokra.

Hosszabb ideig élt Szegeden. Még a régi időkben került ide, mikor még a ma már éltes emberek még apró gyerekek voltak.

Abban az időben Lohr nevét ismerték mindenfelé s hívták is püspöki templomokba orgonásnak, templomi énekkarokhoz karmesternek, de nem ment. Valódi boheme volt ő, aki nem szeretett semmiféle lekötöttséget. Inkább zenetanárkodással kereste a kenyerét, egyes polgári házaknál tanítva zongorázni. De ott is, ha egy kevés hanyagságot tapasztalt, otthagya a fizetést, a tanítványt, mérgeesen a fejébe csapta a kalapot s többé feléje se ment.

Később, a hetvenes években elment Szegedről. Soha sem volt semmivel sem megelégedve, de mégis csak legjobban érezte magát Szegeden. S vissza is huzódott ide, a magyar városba, ahol alig birta magát megértetni az emberekkel, mert nem is tudott magyarul.

Itt élt egész mostanáig, egyre magabazudóbbra válva s egyre küzdve a nyomorral, amely az utóbbi időben egészen a fejére nőtt. Még a mult hónapban komponált egy indulót, amelyet a 83-ik ezred zenekara be is tanult. De nem érintkezett senkivel, rokona, barátjai nem voltak és senki nem tudja, hogy miért utazott az év elején Budapestre.

Öregségével, betegeskedésével talentuma is fogyott s nemrég a fővárosban egy orgona-versenyen játszva, a lapok azt jegyezték meg róla, hogy játéka, fogásai öregesek.

S a vén művész elhagyottan, elfeledve, nyomorban halt meg: boheme a pályája kezdetétől a sir széléig.

*

Az orgonaművészetben kívül egy gyöngéje volt Lohrnak: a sör. Az orgonán kívül csak ennek hódolt.

Ismeretes, hogy a régebbi időkben, mikor Szegeden nem kaphatott jó sört, fölült a vasutra s eljárt Kőbányára sörözni.

Mikor beszélték neki, hogy ez igen költséges dolog komolyan felelte, hogy éppen nem költséges. Mivelhogy Kőbányán olesőbb a sör, annyit iszik, hogy az árkülönbözetből kitelik az uti költség.

*

Zseniálisan goromba tudott olykor lenni ez a magabazárkózott morozus ember. E miatt maradt ki azokból a házából, ahol zongorázni tanított s bár házai fogytával nőtt a nyomora, nem változtatott a modorán.

— Ha egy marhát ideültetek, jobban megérti amit mondok, mint maga — fakadt ki s olykor idegességében valami hamis fogásnál rá is csapott a tanítvány kezére.

A szülők félve Lohr slágwortjaitól, csak kerülő uton beszéltek vele.

— Talán több eredményre jutna Lohr ur a leánnyommal, ha egy kicsit szívélyesebben bánná.

A vén művészt elfutotta a méreg s idegesen gombolta össze a kabátját.

— Főzőkanalat a kezébe a szárnak — kiáltotta mérgesen s úgy vágta be maga után az ajtó, hogy lehullott minden vakolat.

S varhatták ítéletnapig a zongoratanitót.

*

Maculayról, a hírneves angol történetiről beszélnek, hogy óriás nyugodtságából semmi sem bírta kiverni, csak a verkli.

Ha a háza előtt hintornás kezdett játszani, magánkívül rohant le az erős termetű ember s verklit és kintornást fölkapva jó messze, egy másik ház elé cipelte.

Lohr, ha komponált vagy játszott s az utczán kintorna kezdett sikongani, extárisba jött, kifutott s könyökig vájkálván mély zsebeibe, az összes pénzét kirakta a verkli tetejére és meghatóan kérte a verklit, hogy ne játsszon.

Színház.

Hamlet. Shakespeare örökszép alkotása, talán legvonzóbb tragédiája kerül ma színre színházunkban. A czimszerep Molnárnak tavalyról jól ismert alakítása. Egyáltalán a tavalyi egész Hamlet-előadás jó emlékezetében lehet közönségünknek. Az idén annyival érdekesebb lesz, hogy Molnár holnap elmondja Hamletnek aszínészekhez intézett oktatását is, melyet rendszeren kiszoktak hagyni. Oszkeliát Medgyaszay Evelin játsza, Poloniust Mezei, a királyt Hevesi. — Az igazgatóság, úgy a szegényebb tanulóifjuságnak, mint a katonaságnak bizonyos számú ingyenjegyeket küldött, hogy módjukban legyen ezeknek is gyönyörködni a klasszikus előadásban.

Legujabb.

Elfogott orosz kém.

Budapest, jan. 11. (A „Sz. N.” or. t.) A magyar határszélen Benkid vasuti állomáson ma letartóztattak egy Jaczkó Dudros István nevű egyént, kit orosz kémséggel gyanusítanak.

Földrengés.

Budapest, jan. 11. (A „Sz. N.” or. t.) Győrök és Kudin között tegnap földrengést észleltek, mely minden komolyabb baj nélkül vonult el.

Huszezer forintos sikkasztás.

Budapest, január 11. (A „Sz. N.” or. t.) A házépítő kisiparosok egyletében állítólag huszezer forintos sikkasztásnak jöttek nyomára. A vizsgálat a legnagyobb erélylyel folyik.

Öngyilkos katonatiszt.

Budapest, január 11. (A „Sz. N.” or. t.) Bécsből távirják: Matzschelmi gróf dragonyos hadnagy ma agyonlötötte magát. Tettének oka ismeretlen.

Merénylet egy író ellen.

Budapest, jan. 11. (A „Sz. N.” or. t.) Párisból sürgönyzik: Pierre de Lano hírneves francia íróra, ki a „Figaro”-ban a bonapartista időkrol szenzációs leleplezéseket közölt, tegnap Párisban rálöttek, a tettes még eddig ismeretlen.

Az egyiptomi alkirály halála.

Budapest, jan. 11. (A „Sz. N.” or. t.) (A Reuter-ügynökség kairói jelentése.) Hesse és Comesnos orvosok jelentése szerint ezek csütörtökön reggel 5 órakor hivattak meg a khedive betegágyához. Az orvosi vizsgálat tüdőkongessiót állapított meg. Délután 1 órakor a tüdő betegségi tünetei rosszabba fordultak. Uremia által okozott erős agybántalmak mutatkoztak. A bonczolás megállapította, hogy a khedive influenzában és ragalyos tüdő- és vesegyulladásban betegedett meg, amely a halált

előidézte. A bonczolásnál, amelyet két európai és két egyiptomi orvos végzett, Rogers pasa elnökölt.

Halálozás.

Budapest, jan. 11. (A „Sz. N.” or. t.) Gönczy Pál a közoktatásügyi miniszterium nyugalmazott államtitkára a magyarországi tanítói világ egyik büszkesége, tegnap este 7 órakor a karácsondi pusztán meghalt. Mint egyszerű iskolamester kezdte meg működését szülővárosában Hajdu-Szoboszlón s a kiváló pedagógiai érzékkel bíró tanító növendékei könnyen, gyorsan tanultak, egy év alatt többet sajátítottak el, mint máshol három év alatt. E mellett irt, dolgozott s egymásután jelentek pedagógiai munkái, iskolakönyvei. Halála a tanügyi körökben mély részvétet kelt.

Orosz zsidók sorsa.

Budapest, jan. 11. (A „Sz. N.” or. t.) Mint Moszkvából sürgönyzik, Penso és Saratov kormányzóságok különböző helyeiseiben ujabbán ismét zsidóhajsák voltak; okot az a hir szolgáltatott ezekre, hogy a zsidók titkon nagy gabnatömegeket halmoztak föl, hogy az árakat fölsigázzák. Londonban száz házat leromboltak, sok zsidót megöltek vagy megbüntettek. Laranskoban kísérletet tettek egy zsidó bankháznak dinamittal légberopítésére, de csak a kaput sikerült összerombolniok.

Választási mozgalmak.

Budapest, jan. 11. (A „Sz. N.” or. t.) Esztergomban Frey Ferencz, az első jelölt tegnap tartotta meg programbeszédjét, a melyben a Schopper által óhajtott reverzálist kész megadni. Kívánva a vegyes házasságokból való gyermekek vallásánál a szülők jogát biztosítani, követeli a kath. autonomiát, a kath. egyetemi alapok kiadását. A jelölt nemzeti párti.

Budapest, jan. 11. (A „Sz. N.” or. t.) Pécskán a zsidó választók tegnap tartott értekezletükön — mint Pécskáról távirják — elhatározták, hogy csak oly jelöltre fognak szavazni, ki a zsidó vallás egyenlősítése érdekében kész működni.

Zomborban a választási mozgalom zajos színezetet öltött a kormánypárt korteseinek erőszakos föllépése következtében. A kormánypárt ugyanis tegnap tartotta értekezletét négyszáz főnyi választó jelenlétében, kik között alig száz független polgár volt, a többi hivatalnok. A részvétlenség láttára a kormánypárt sem bizik sikerében. A földmives nép Nikolics városi alkaptány lakásán sörözött, onnan rendőri fedezet mellett ment az értekezletre. Nikolics ez alkalommal a nép megfélemlítésére botrányt inszenizozott. Ugyanis, midőn ezernyi ellenzéki polgár nézte kaczagva a kormánypártiak kicsiny seregének fölvonulását, miközben lelkesen éljenezte Drakulicsot Nikolics haragra gerjedve, az ellenzéki polgárokat rendőrökkel leszorította a járdáról, de azzal sem elégedett meg, sőt tovább szorította. Erre a jelenet egyik békés szemlélője Eremitset Bogulyob volt árvaszéki ülnök azt kiáltotta: *Minék a népet tovább sorítani?* — Szelid, intó szóval mondotta — Nikolics azonban böszült dühhel rátette kezét: *„Ön a törvény nevében foglyom, kövessen!”* — *Miért?* kérdé Eremitse. — *„Fogják el rendőrök!”* harsogott Nikolics, mire a rendőrök a nép dulakodása közben behurczolták Eremitset. Kevés hja, hogy vér nem folyt és csak az ellenzéki vezérek csillapító szavaira engedett a nép, különben összetépte volna Nikolicsot. Fél óra mulva megjelent a rendőrségnél dr. Molnár Gyula lapszerkesztő. Ast Vincze ügyvéddel, kik látták Eremitset kivont karddal álló rendőrök között s kérték Eremitse szabadon bocsátását, ami megtörtént.

A nép között megjelenő Eremitset élénk óvánczióval fogadták, a nép vállára emelve hordozta a fútczán. A nemzeti párt győzelme biztos.

Szentesről távirják, hogy az ottani 48-as pártnak 500 választó polgár hozzájárulásával értekezlete volt, mely elhatározta,

hogy jövőre szentesi egyén által képviselteti magát az országgyűlésen s jelöltül Balogh János volt megyei árvaszéki elnököt kiáltotta ki, ki a jelöltséget elfogadta.

Közgazdasági táviratok.

Budapesti gabonatözsde.

Budapest, január 11. (A „Sz. N.” or. t.) Buzát ma mérsékeltén kínáltak, a vételkedv kedvező volt és szilárd irányszat mellett 22,000 mm. lkelte el 5—10 krral magasabb árakon.

Budapesti terménytözsderől.

Budapest, január 9. (A „Sz. N.” or. t.) Zsiráru lanyha. Disznózsir 54.50 frttal, 3 darabos táblaszalonna 46.25 forinttal kelt. Szilva változatlan. Szilvaiz lanyha. — Szesz: szilárd. Szesz nyers osztalékolt 21.75—22.25 forinton, élesztő szesz 23.50—24 forinton, szesz finomított 59.75—60.50 forinton, 100 liter százalékonként.

A budapesti értéktözsderől.

Budapest, január 11. (A „Sz. N.” or. t.) A tözsde ma a nemzetközi értékekben nyugodt volt. Az üzlet folyamán az irányszat szilárdult, amikor megérkezett a német birodalmi bank kamatláb leszállításának hira, a hitelrészvénnyek az arbitráz vételei következtében emelkedtek. A helyi piacz szilárd volt. A kereskedelmi bank- és a takarékpénztári részvények voltak előnyben. A valuták változatlanok.

REGÉNYCSARNOK.

Két asszony.

Írta: Belot Adolf.

(Folytatás.)

3

Miután folyton együtt éltek, minden közös volt közöttük. A legesakélyebb ürügy alatt a multa hivatkoztak; az esetleges ünnepek a régi ünnepeket hozták emlékkükbe és egy nő, aki a termen véletlenül áthaladt, egy másik nőt idézett emlékkükbe, ki azelőtt harmincz negyven évvel ment át életükön, azért is Desroches Kázmér, kinek gonosz nyelve volt, következőleg nevezte el őket: „Emlékszel!” „Mond csak emlékszel arra?”

E kis társasághoz hozzá kell még számítani két vagy három szellemes nőt és néhány kiváló férfit s elöttünk áll az a kör, melyben Brionne grófné az elválása utáni éveket töltötte. Ez a társaság igyekezett oly kellemessé tenni a grófné napjait, amint csak lehetett s a grófné valóban boldognak érezte magát, körülvéve a ragaszkodástól és szeretettől. De élhetett e sokáig az édes nyugalomban, ez örökös csendben? Nem kellett-e kifáradnia előbb vagy utóbb a nemleges létben? Huszonöt éves korában a női szívnek parancsoló igényei vannak.

Egy szép napon Deville Mórictot mutatták be neki és sok habozás, különböző aggályoskodások, a szív és ész rettentő küzdelmei után a szív mégis győzött az ész fölött s Helén beleszeretett Deville Mórictba; szerette őt a hosszasan elfojtott fiatal hév egész erejével, föllengző jellemének egész erélyével — s szerette szenvedélyesen, mint szerette volna férjét, ha ez erre méltó lett volna.

Mórict, midőn a grófnéval találkozott, huszonnyolcz, harmincz éves lehetett, — oly kor ez, mely legjobban tetszik a nőknek, mert e korban a férfi birtokában van a fiatalság tulajdonságainak s ehhez csatolhatja az élet ama bizonyos tapasztalatát, mely a boldogság biztositékát képezi. — Szerencsétlenségre elkápráztatva ama szerencsétől, hogy Brionne grófné őt kitüntette és lerészegedve ama boldogságtól, mit a rég óhajtott szerelem okozott, Mórict hanyathomlok rohant ama bódító viszonyba, mely elébe tárult.

Összes buzgóságát és lelkesedését e viszonyban összpontosította. Nem gondolt arra, hogy egy viszonynak, ha tartós akar lenni, mérsékeltnek kell lennie; hogy e világon

minden elmulik, szétmálik, elpárolog; nem akarta megérteni, hogy a nő szívében több gyöngédség van, mint a férfiéban s hogy e gyöngédség kimeríthetlen; képesnek hitte magát, hogy Helén gyöngédségét gyöngédséggel, szenvedélyét szenvedélylyel fogja viszonzni.

Négy év mult el így, mely alatt hittek szerelmük örökkévalóságában. De az ötödik év folyamán Móricz észrevette, mint Iréné, hogy az örökkévalóság isteni tulajdonság s ami földi, az nem örökkévaló. Móricz kevesebb lelkesedéssel jelent meg a Helén által kitűzött légyottokon; nem hoztak e légyottokra egyenlő szenvedélyességet; a mérleg hátározottan Helén felé billent. A válság órája ütött. Mi ment végbe Móricz szívében? Talán nem találta már olyan szépnek a grófnét? Nem, midőn szemlélte őt, kénytelen volt elismerni, hogy soha sem lehetett bájolóbb.

Talán új, titkos viszonyt kötött, mely felleget vetett Brionne grófné iránti érzelmire? Ez nem történhetett meg. Moricz talán gyöngédséggel jellemű volt, de egészen és őszinte.

Ha gyöngédségének vagy eltévedésének egy pillanatában vétkezett volna Helénnel szemben, nem rejtette volna el ezt, önkéntelenül is elárulta volna magát. Ily dolog tehát nem történhetett.

A titkos forradalom származása Móricz lelkében egyetlen szóval megmagyarázható, mely szó egy borzasztó erkölcsi betegséget jelent: a jóllakottságot. Igen, Móricz telítve volt a boldogságtól, csaknem leroskadt attól.

„Királyságomat egy lőért!” így kiáltott föl egy üldözött s futó fejedelem. „Éltemet egy felhőért boldogságom derült egén!” így kiálthatott volna föl Móricz. Ah! Ha Brionne grófné nem lett volna annyira szerelmes és az ily ügyekben jártasabb, meghallhatta volna kedvese fölkiáltását, megértette volna ennek jelentését és földézhette volna Móricz szeméi előtt azt a parányi felhőt, mely után úgy epedett.

Mert mi kell egy ily felhőhöz? Egy kis ügyesség, ártatlan ravaszság, jelentőségnél-

küli kaczerkodás, meg nem jelenés egy-két légyottra, egy heti távollét. De az a nő, aki teljes lelkéből szeretet, ki egész életére oda adta magát, nem tud számítani s nem érti meg azt a betegséget, mely őt nem érintheti. (Folyt. köv.)

Felolvasó szerkesztő: KULINYI ZSIGMOND.
Kiadótulajdonos: BÁBA SANDOR.

Nyilttér.

Ma

a „Próféta” söracsarnokban URBÁN LAJOS zenekara játszik.

Továbbá van szerencsém a tisztelt közönséget értesíteni, hogy a mai naptól kezdve, söracsarnokban a következő bor fajokat fogom utcai kimérésre bocsájtani, és pedig:

Kitünő baranyai siller bort literje 38 kr.,
igen jó magyarádi asztali bort 40 és 50 kr.

Tisztelettel

Ketter Károly

Dr. Schipek cs és kir. másodorvos-féle

fülolaj-

kivonat, mely biztos hatása miatt sok orvosi tekintély által évek óta elismertett, nem vesztett el sikertét, nagyothallást, fülzúgást és minden fülbetegséget azonnal megszüntet. Használati utasítással 1 ft 50 kr. beküldése után kapkátó **Török József** gyógyszerésznél, Király-utca 12. Budapest. Bécsben Feld-gyógyszertár Stephansplatz 8., Twerdy gyógyszerészár Maria-Hilferstrasse 106. Ugyazintén következő gyógyszerészeknél: Stadler M. (Petty Ottó) Győr; dr. Rotschnek V. E. Debreczen; Vértés Lajos Lugos; Dieballa György Székes-Fehérvár; Müller Oszkár Versecz.

1 ft 70 kr. előleges beküldése mellett egész Ausztr.-Magyarországba bérmentve küldetik. 757
Csak akkor valódi, ha az üvegekben „**H. H. Se-cundárarzt Dr. Schipek Wien**” felirat van benyomva.

A Herezeg Alfréd de Montenuovo-féle

borpinczék bérloje

SCHWABACH S. G. PÉCSETT

ajánlja a közeledő képviselőválasztások alkalmából legjobbnak elismert pécsi és villányi asztali és csemegeborok, palaczkok és hordókban, a legmérsékeltőbb árak mellett. Árjegyzék kívánatra ingyen. 10

Melchner József

a petrozsényi köszénbánya főraktára
Tisza-Lajos-körut felső rész.

Kitünő petrozsényi és porosz köszén, légszeszkoaksz, legjobb bikkfa-szén, hasábos bikk-, cser- és gyertyán-fa ölenként és fölaprózva, kívánatra házhoz szállítva, jutányos árak és azonnali kiszolgálás mellett.

Aigner Ödön

borüzlete.

Üzlet: Tisza Lajos-körut és Korona-ut. sarkán.
Pincézet: Saját ház, Dugonics-tér 8. és 9. sz.

Kitünő asztali, hegyi és szegedi borok üvegekben, literszámra és nagybani eladásra a legjutányosabb árakon.

A valódi „Imperial-cognac” egyedüli raktára. 889

588/892. szám.

18

Hirdetmény.

A város tulajdonát képező 187 holdnyi közös-erdő, innen folytatva továbbá a 84 holdnyi Dobó, a 177 holdnyi Krisztin, a 90 holdnyi felső ástothalmi és a 286 holdnyi felső átokházi területek f. évi január hó 15-én d. e. 9 órakor,

a 263 holdnyi mérgesi erdő — ugynevezett ingyenes — továbbá innen folytatva a 306 holdnyi ruki, a 99 holdnyi Kárász és a 112 holdnyi Gerencsér erdő területek f. évi január hó 16-án d. e. 10 órakor a helyszínén 1893. évi február hó végéig terjedő időre azonnali készpénzfizetés mellett legeltetési célokra bérbe adni fognak.

Miről az érdekeltek ezennel értesítettek.

Szegeden, 1892. évi január hó 9-én tartott tanácsülésből.

Pálfy Ferencz,

polgármester.

HIRDETMÉNY.

Órgróf Pallavicini Sándor ő exellenziája mindszent-algyői hitbizományi uradalma részéről, ezennel közhírré tétetik, miszerint a homoki gazdaságban (vasuti állomás Szatymaz) 303 drb hízott ürü kisebb részletekben

ELADÓ.

Értekezhetni az uradalmi felügyelőségnél Csongrád Sándorfalván.

Sándorfalva, 1892. január 10.

Ur adalmi felügyelőség.

20

SZENVEDŐK,

kik köszvény, csusz, általános ideggyöngéség, csipfájdalom, hiányos vérkeringés, ideges gyomorba, vértudulás, bérulás, álmatlanság, derék fájás, gerincvelő fájásban szenvednek, rendeljék a diszokmánynyal jutalmazott, Köln, Wels, Stuttgartban aranyérmekkel kitüntetett és osztr.-magyarhonban szab. galvan-villamdelejesen ható

dörzs-készülék-ről

szóló illusztrált füzetet, melyben a dörzskészülék használati utasítása, hatása és sikere körül írva van. Egy készület ára 12 ft.

Az illusztrált füzet ingyen és bérmentve kapható a feltaláló gyárában

BIERMANNST H. villamtechnikusnél.

BÉCS I. Wollzeile 21

Máriacelli Gyomorcsépek

nagyszertien hatnak gyomor bajknál, nélkülözhetetlen és általánosan ismeretes házi és népszer.

A gyomorbetegség tünetei: étvágytalanság, gyomorgyengeség, bizós lehelet, felfújtság, savanyu felbőffőség, hasmenés, gyomorfégés, felesleges nyálkakiválasztás, sárgaság, undor és hányás, gyomorgörcs, szűkülés.

Hathatós gyógyszernek bizonyult fejfájásnál, a menyinyiben ez a gyomortól származott, gyomortulterhelésnél étellekkel és italokkal, giliszták, májbajok és hámorroidáknál.

Említett bajknál a **Máriacelli gyomorcsépek** évek óta kitünőknek bizonyultak, a mit száz meg száz bizonyítvány tanusit. Egy kis üveg ára használati utasítással együtt 40 kr., nagy üveg ára 70 kr. — Magyarországi főraktár:

Török József gyógyszerészár

Budapest. Király utca 12. sz.

A védjegyet és aláírást tüzetesen tessenek megtekinteni!! Csak oly csépeket tessenek elfogadni, melyeknek burkolatára zöld szalag van ragasztva a készítő aláírásával (C. Brady) és ezen szavakkal: „Valódiságát bizonyítom”.

A **Máriacelli gyomorcsépek** valodian kaphatók.

Szegeden: Barcsay Károly, dr. Hibay György, Bokor A. és Szánthó József urak gyógyszerészárban; Dorosmán: Karcay Károly, Kisteleken: Keresztesy A. és Nagy; H.-M.-Vásárhely: Aigner G., Bereczk Péter, Kiss Gyula és Németh L. gyógyszerárban. 940

699. sz.

Árverési hirdetmény.

Ezennel közhírré tétetik, miszerint az üzletszabályzat 61. §-a értelmében elárúsítandó kiváltatlan szállítmányok nyilvános elárverezése Budapest dunapart állomásunkon f. hó 21-én, csütörtökön délelőtt 9 órától kezdve tartatik meg, mely árverésre a t. cz. község ezennel meghivatik.

Budapest, 1892. január hó 20-án.

Az üzletvezetőség.

(Utányomat nem díjaztatik.)

Magyar királyi államvasutak.

147,641. szám.

Pályázati hirdetmény

nyomtatványok szállítása s azok bekötésének elvállalása iránt.

A m. kir. államvasutak részére f. évi február 1-től számítandó 3, jutányos árknál esetleg 6 évre szükséges nyomtatványok s azok bekötésének biztosítása céljából f. évi február 5-én megtartandó ajánlati tárgyalásban részt venni kívánók fölkértenek, hogy ebbeli ajánlatukat ezen külfölrattal: „**Ajánlati nyomtatványok szállítására, illetve azok bekötésére 147,641. számhoz**“ a lent kitűzött napon déli 12 óráig az anyag- és leltárbeszerzési szakosztályban (Andrássy-ut 73. sz. II. em. 43. sz.) benyújtani sziveskedjenek.

Az egyévi szükséglet összértéke 220,000 frtra van előirányozva, az árszabály, valamint a pályázati általános és különleges szállítási feltételek ugyanott megszerezhetők, a könyvkötői s egyéb különleges munkák mintái pedig megtekinthetők.

Mindazon cégek, melyek mindeddig szállítási viszonyban nem állottak a m. kir. államvasutakkal, tehát előttünk ismeretlenek, tartoznak szállító képességüket és megbízhatóságukat igazoló keeskedelmi kamararai bizonyítványt az ajánlathoz csatolni

Pályázati feltételek.

nyomtatványok szállítására s azok bekötésére vonatkozólag:

1. Az ajánlat kiállítása.

Az ivenkint 50 kros bélyeggel ellátandó ajánlatban, tekintettel a hozzá füzendő és szintén aláírandó árszabályra, csupán annak kifejezése kívántatik, hogy az a jelen pályázati, valamint a magy. kir. államvasutaknál érvényben levő általános és a nyomtatványok szállítására vonatkozó különleges szállítási feltételek ismertetésén és elfogadásán alapul és hogy ajánlattevő az általunk alapul vett egységárakat elfogadja, illetve azokból hány százalékot enged. Ezen engedménynek az egész szállításra nézve egységesnek kell lennie, vagyis az anyag és munka el nem választható.

A tiszta kezelési nyomtatványokból (ide nem értve a szigoruan elszámolandókat) tartozik szállító három havi szükségletnek megfelelő készletet tartani és az egyes állomások, illetve szolgálati osztálynak kezelési nyomtatványokkal való ellátásáról saját kezelésében gondoskodni, minek folytán ajánlattevő által ajánlatában világosan kitüntetendő, hogy a készlettartás és a kezeléséből netán fölmerülő költségek a följánlott árendedményben bennfoglaltatnak, illetve figyelembe vétettek és így ajánló ezen külön czimen semmiféle mégtérítést nem követelhet.

2. Az ajánlat kiterjedése.

Az ajánlat kiterjedhet az összes szükségletre vagy annak bizonyos részére, kiterjedhet továbbá egyes munkacsoportokra is s végre kiterjedhet az egyes üzletvezetőség részére szükségelt tiszta kezelési nyomtatványokra (ide nem értve a szigoruan elszámolandókat) és az ezekkel kapcsolatban levő könyvkötői munkákra is.

Az igazgatóság azonban fönntartja magának a jogot, hogy

a) az ajánlatok között, tekintet nélkül az engedményre, szabadon választhasson;

b) a szállítást bármely általa meghatározandó időtartamra engedhesse át;

c) az összes szükségletet megosztva vagy annak bizonyos részét, illetve csoportot vagy üzletvezetőségenként engedhesse át, mely esetben — hacsak az ajánlásban az ellenkező világosan mi nem kötetik, ajánlattevő köteles az átengedett részmennyiséget is szállítani.

d) a központban szükséges könyvkötői munkákat elkülöníthesse, illetve külön adhassa ki s végre.

e) hogy a cél elérésére másféle intézkedéseket is tehessen.

3. Az ajánlat érvénye.

Mindegyik ajánló a pályázati határidőt kezdve — eltérve

az általános föltételek 5. §-ának 2-ik bekezdésében megállapított időtől — az ajánlatok fölött hozandó határozati kötelezettségben áll és tartozik a határozati hozatal előtt az esetleg nála teendő megrendeléseket az általa ajánlott árak és föltételek alapján teljesíteni, anélkül azonban, hogy abból az egész vagy részbeni szállításnak átengedésére következtetést vonhatna vagy alapíthatna.

4. A nyomtatványokhoz szükséges papír minősége és minták csatolása.

A szállítandó nyomtatványokhoz használt papírra nézve a különleges föltételek 3 ik §-ában körülírt követelményeken kívül határozottan kikötetik, hogy az kizárólag hazai gyárakból eredő legyen, mi célból a szállítandó papír az illető gyár víznyomatu jegyével ellátva legyen. Kivételt ez alól képeznek azon papírműek, melyekre természetüknél, illetve anyaguknál fogva a víznyomatu jegy nem alkalmazható; ilyenek például a henger-, kéreg-, színes papír és a ragbárczákhoz alkalmazandó papírok, de ezekre nézve szállító köteles kívánatra a hazai gyárakból való eredetét szállítás közben a vonatkozó eredeti gyári számlák bemutatása által igazolni.

Mindegyik papírnemből, valamint az árszabályban kitüntetett 3. fokozat alá sorozandó betűk próbanyomatából az ajánlathoz két iv, illetve példány mintaképpen csatolandó és minden ivre az ajánló cég jegye és aláírása, azonfelül a papír megnevezése, mérete és sulya reájegyzendő.

5. Bánatpénz.

Az ajánlat benyújtását megelőző napon déli 12 óráig a magy. kir. államvasutak főpénztáráról bánatpénzül

a) az összes nyomtatványokra 11,000 frt,

b) a részbeni szállításra a megfelelő hányad.

c) Amennyiben csoportok szerint tétetik ajánlat, akkor:

1. Az összes tiszta kezelési nyomtatványok után 6000 frt.

2. A szigoruan elszámolandók után 1000 frt.

3. Az összes szövegezési munkák után 3000 frt.

4. Az összes könyvkötői munkák után 1000 frt.

5. Ha üzletvezetőségenként tisztán kezelési nyomtatványok (ide nem értve a szigoruan elszámolandókat) bekötéssel együtt ajánlottakra üzletvezetőségenként 800 frt

teendő le készpénzben vagy állami letétekre alkalmas értékpapírokban.

Az értékpapírok a budapesti, illetőleg bécsi tőzsdén legutóbb jegyzett tizennégy napnál nem régibb utolsó árfolyam szerint számítatnak, de soha a névértéken felül.

Az ajánlatban a megtörtént letétel megemlítendő az arról nyert letéti elismervény azonban az ajánlathoz nem csatolandó.

Bánatpénz nélküli, vagy a pályázati föltételektől eltérő ajánlatok, továbbá olyanok, melyek nem a kitűzött határidőig érkeznek be, végre ajánlatok, melyek javításokat vagy vakarásokat mutatnak föl, figyelembe nem vétetnek.

6. Megjegyeztetik, hogy minden szállító köteles a munkaképtelenné vált vagy elhalt és nyugdíjigényre nem jogosított államvasuti alkalmazottak, illetőleg azok családtagjai segélyezésére létesített alaphoz a szállításai után érdembe hozandó összegek $\frac{1}{10}$ (Egy tized) százalékával hozzájárulni, mely jutalék a számlák kifizetése alkalmával vonatik le.

Budapest, 1892. január hóban.

M. kir. államvasutak igazgatósága.

13265/1891. sz.

21

Árverési hirdetmény.

A szegedi kir. irvszék, mint telekkönyvi hatóság részéről közhírré tétetik, hogy a szegedi kir. tvszék területén, Szeged városban fekvő, a szegedi 20175. sz. tjkvben + 2796. hrsz. a. Tarló- s pusztaszeri-utca $\frac{2}{25}$. sz. ház és udvar Szász Katalin Bózsó Ferenczné végrehajthatónak Szücs Borus Imre végrehajtást szenvedő elleni végrehajtási ügyében felperesnek 200 frt tőke, s ennek 1884. november 4-től folyó $\frac{6}{100}$ kamatai és 54 frt 30 kr összes költségek behajtása iránt 700 frt kikiáltási árban, 72 frt bánatpénz letétele mellett 1892. évi január hó 26. napján d. e. 9 órakor a kir. tszék árverező helyiségében megtartandó nyilvános árverésen eladatni fog.

Vevő köteles a vételért 2 egyenlő részletben, az 1-sőt az árveréstől 15., a 2-ikat az árveréstől 30 nap alatt a szegedi kir. adóhivatalnál lefizetni.

Az árverési feltételek a hivatalos órák alatt a szegedi kir. tkvi hivatalban (földszint jobbra) és Szeged város hatóságánál megtekinthetők.

Szegeden a kir. tkvi tszéknel 1891. évi december hó 19-én.

Szentiványi, kir. tszékíró.

BABÓ EMIL

PROGRAMMBESZÉDE.

Tartatott a szegedi függetlenségi és 48-as párt 1892.
január 10-iki ösgyűlésén.

Tisztelt Polgártársak!

Körülbelül 4 és fél éve annak, hogy Szeged város II-ik választó kerületének országos képviselőt választó polgárai országos képviselő választás céljából kibontották azt a zászlót amely a lefolyt 4 és fél év előtti választási harcban ebben a kerületben mint hazánk állami függetlenségének — eddig soha be nem vett várában mindenkor dicsőségesen lett lobogtatva, amely zászlónk azonban a legutóbbi választás küzdelméről győzelmesen nem hozhatott vissza.

Ezelőtt 4 és fél évvel a függetlenségi és 48-as pártnak kiváló tagja ezen párt elveinek egyik kitérő és kimagasló harcosa *Herman Ottó* mellett sorakoztunk — és annak nevét hangoztatva vittük zászlónkat a választás küzdelmeiben — ma tisztelt polgártársak önök nekem adják kezembe ezt a zászlót, engem akarnak elküldeni a nemzet tanácsába azzal, hogy önöket ott képviselve, hiven védelmezem nemzetünk jogait és harcoljak hazánk állami önállóságának és függetlenségének ezen kezembe adott lobogója alatt.

Mélyen megilletődve állok a megtiszteltetés és bizalomnak ezen nyilvánulása folytán önök előtt, ezen megilletődésemet azonban nem az okozza, hogy itt ma programomat kell kifejteni és le kell tennem az önök kezébe politikai hitvallásomat — de igenis okozza az hogy párhuzamba állítanak hazánk azon jelesével, aki önöket három választási cikluson át hiven képviselte és képesnek tartanak arra, miként ennek a kiváló férfinak, *Herman Ottó*-nak a helyét úgy a nemzet tanácsában, valamint az önök szívében is betölthessem.

Ha esupán azért állanék itt ma, hogy megmondjam önöknek, mi nekem a politikai hitvallásom. nem kellene az önök türelmét próbára tenni, nem is mondhatnék új dolgot, mert hiszen nem először állok az önök kegyes színe előtt, nem az első alkalommal adok kifejezést politikai magatartásomnak s nem először hangoztatom azt, miként én Magyarország teljes önállóságát és függetlenségét kívánva, arra a zászlóra esküdtem fel, amely hazánk szabadságának a zászlója és ebben a zászlóban vetett hittől, vagyis a függetlenségi 48-as elvektől nem fogok eltántorodni soha.

És mondhatom, büszke vagyok arra, hogy

én azóta, mióta gondolkozni tudok, ennek a politikai iránynak vagyok híve — büszke vagyok azért, mert ezért az elvért ebben a hazában minden magyar ember szívéből, lelke teljes melegevel és meggyőződéssel lelkesedik. Nem értem én a lelkesedők tömege alatt az ugynevezett hivatalos Magyarországot nem az érdekeltek és konzulesők nagy táborát s a kormányparti politika követőit, de igenis értem ezen lelkesedők alatt a magyar állam polgárainak azt az óriási többséget, amely úgy értelmiségi, valamint tehetségét illetőleg is magasan fölötte áll a kormány előtt fejt és térdet hajtó elemeknek, mert ezen a mi elvünket valló többségünket sem a fenyegetés, sem megvesztegetés nem képes visszatartani attól, hogy szíve mélyében állandó és hű ne maradjon hazánk állami önállóságához és függetlenségéhez.

És bármit is beszélnek azok, akik azt állítják, hogy Magyarország ma még nem érett meg arra, miként mint önálló állam magát fentarthassa, azoknak nincs igazuk, azok hamis tanúk hirdetői és azokra minden más jelző reá illik, de nem illik reájuk az, hogy magyar ember — hogy magyar polgár.

Hisz polgártársak! az államok történelme a legfényesebb bizonyíték arra nézve, hogy teljes állami függetlenség nélkül, a nemzet jogai, sem annak jóvolta nem biztosítható, hogy azok az államok, a melyek más államoktól függő helyzetben voltak, erős és virágzóvá soha nem válhattak s mint tekintélyes államok soha nem szerepelhettek. — Nem kell messze mennem és nem kell, hogy más államnak történelmében kutassak avégből, hogy ezen állításom igazságát önök előtt be igazoljam, mert e részben saját hazánk multja, annak jelenje, illetve Magyarország történelme a legközelebbi és legkétségtelenebb, de egyszerűsmind reánk nézve a legszomorubb bizonyosság. Hazánk történelme a legvilágosabban bizonyítja azt, hogy a mikor Magyarország önállósága nemcsak papirosra írott holt betű volt, de államilag is teljesen függetlenséggel rendelkezvén, más államokkal semmi kapcsolatban nem állott, akkor hazánk is a magyar nemzet nemcsak az európai kontinensen, de egész világ előtt oly tekintélyvel bírt, oly hatalmasságot képviselt, hogy ezen tekintélyt

nemcsak a leghatalmasabb államok elismerték, de hazánk szövetségét és barátságát örömmel vették és keresték is.

Mióta azonban Magyarország Ausztriával kapcsolatba és közösségbe sodortatott, s a mióta tehát mint öncél nem teljesítheti hivatását — azóta Magyarország megszűnt az európai államok sorában számot tevő, államként szerepelni, megszűnt az őt megillető tekintélyvel rendelkezni, megszűnt pedig azért, mert az Ausztriávali kapcsolat folytán erejében gyengült, süllyedt anyagilag, süllyedt erkölcsileg, elvesztette az erejét, el az önállóságát, a mely lüktető eleme az előrehaladásnak, alapköve egy nemzet jóléte és jövője biztosításának.

És mégis polgártársak, daczára annak, hogy ezen süllyedésünket hazánk történetének minden mozzanata tanúsítja, daczára annak, hogy a magyar nép szívében él az a tudat, hogy Magyarország érdeke nem egyezhet meg s nem férhet össze Ausztria érdekeivel, mert ez egyenkint szívja ki a magyar nemzet lelkéből azokat a nedveket, amelyek immár a magyar nemzet táplálkozására is alig elegendők, mégis daczára ezeknek, a mai kormány az ő csinált többségével mind mélyebben sodorja hazánkat azon örvény felé, amelynek az ágát 1867-iki kiegyezésben vetették meg és amelyből kibontakozni a követett rendszer mellett képesek soha sem lehetünk.

Az 1867. év óta fölmerült események egész láncolata és a visszaesésnek minden téren nyilvánulása igazolja a függetlenségi pártnak már 1867. évben hangoztatott ama nézetét, vagyis azt, hogy az akkor megkötött kiegyezés hazánkra nézve káros és veszélyes, mert bizonyos, miként az a viszony, a melybe hazánk akkor sodortatott, nem felelhet meg a természetes törvényeknek, mert hisz Magyarország teljesen ki lett szolgáltatva Ausztria önkényének, amely amellet, hogy rajtunk élőködik, még önállóságunkat is semmibe véve — úgy tünteti föl Magyarországot a külfölddel szemben, mintha mi neki tartománya és közönséges hűbérese lennénk, amely után szomoruan kell tapasztalnunk azt, hogy határainkon kívül Magyarország államiságáról mit sem tudnak, s ameny-

nyiben közjogi helyzetünket talán ismerik is, s azt nem láthatják olyannak, amely egy államról alkotott fogalomnak megfelelő.

Ezen valóban megdöbbentő jelenségekkel szemben hiába hivatkozik a kormány egyes oly tényekre, amelyek talán láthatólag a haladás színében tűnnek föl, mert hisz bizonyos az és azt a kormány sem tagadhatja, miként állami függetlenségünk kivívásának föltételei is biztosítékai az 1867. év óta csaknem teljesen meggyengültek.

S hogy azon sebek, melyek az 1867. év óta lefolyt 25 év óta üttettek a nemzet testén, orvosolva maig sem lettek — s a mai kormány rendszere mellett orvosolhatni soha nem is fogják, mert hisz tévutakon járnak, nemzetünk boldogulását, jólétét és haladását nem ott keresik, ahol azt keresni kell, mert hisz megfogadták a magyar nemzeti államnak alapföltételét, vagyis megtagadják az önálló és független Magyarországot.

Polgártársak! Minden állam csak akkor boldogulhat, csak akkor fejtheti ki hatalmát és csak akkor biztosíthatja magának a szabad kifejlődést, ha szabadon és függetlenül működhetik, ha idegen beavatkozást nem tűr. Azért nekem az önálló, független Magyarország a jelszavam, annak a lobogója az a szentség, mely alatt küzdök és küzdeni fogok — s a melynek győzelmére jutásáért minden erőmet és minden tehetségemet szentelni fogom.

Ezekben voltam bátor röviden vázolni álláspontomat és azt a magatartást, amelyet az eddig a nálam szórványosan felmerült politikai szerepléseim alatt tanusítottam és amely magatartást ezentul is lelkem egész erejéből követni fogok.

Azonban tisztelt polgártársak, vannak emberek, akik azt mondják, hogy habár a függetlenségi és 48-as pártnak a programja az 1874. évben körvonalozva is lett — s habár ezen programok a függetlenségi párt-hoz tartozók az alkalommal alá is írták, mégis vannak az ezen programot magukénak vallók között sokan olyanok, akik nyilvánosan ezen elveket hirdetik ugyan, de valóban az ugynevezett ultra szélsők és mint a szabadelvű pártnak jól esik mondani: rebelisek és a törvényes rend felforgatásáért küzdök.

Magam is hallottam azt, miként velem szemben az én kedves jóbarátaim azt a vélekedést táplálják, de sőt korteskednek is avval a fegyverrel.

Hát tisztelt polgártársak, én ugyan nem tartozom e jó urak és kedves jó barátaim előtt magamat tisztázni és ezen gyanúsítások és vádak ellenében magamat fehérre mosni, de miután önök közé, elvtársaim közé is beszívároghatott ezen gyanúsításoknak árnya, így, mondom, nem azon uraknak, a kiknek ez irányu gyanúsításaikra semmit sem adok és vádjait szemük közzé vágom vissza, hanem igenis önöknek tartozom azzal, hogy tiszta börtönt egy pohárba és önöknek kijelentsem, hogy:

Miután a függetlenségi és 48-as párt a *persona unió* alapján áll s törvényes eszközökkel akarja megvalósítani hazánk önállóságát és függetlenségét tehát ezen alapelvtől a törvényes rend és az alkotmány felforgatása nélkül amint magának a pártnak, úgy nekem is eltérni nem lehet és nem is szabad s nem annál inkább mert a magyar nemzet mindenkor törhetlen hűséggel és ragaszkodással viseltetett törvényes megkoronázott uralkodója iránt, uralkodónk trónja megvédésére képes volt bármikor is életét és vérért áldozni, következve, tehát; nem tartanám én sem magam magyarnak és bárki is joggal hitvány embernek nevezhetne, ha nyilatkozatom és cselekményeimből kifolyólag a törvényes uralkodó iránti lojalitásom és hűségemet, úgy a törvény iránti tiszteletemet bárki is kétségbe vonhatná.

Ezekből láthatják tehát, hogy én rendíthetetlenül a függetlenség és 48-as pártnak vagyok a híve ha pedig ezen elvek követőjének vallom magamat, akkor nem lehetek más vélekedésnek a pártolója s nem tartozhatom semmi más oly pártárral, amelynek alapelve nem azon program, mely a füg-

getlenségi és 48-as párt által az 1874 évben let kimondva.

Polgártársak, a hazában létező politikai pártok között az *Ugron* Gábor képviselő ur által az 1890. évben alkotott új 48-as párt áll legközelebb rokonságban a 48-as és függetlenségi párt-hoz — és irányát, alapját és célját tekintve, csaknem teljesen azonos is azzal, — azonban, bár mondtam, ezen párt-nak az elve nem különbözik is azon párttól, a melynek követőjéül én magamat ma vallottam, még sem csatlakozhatom ahhoz.

Az 1890. év szeptember havában, amikor *Ugron* Gábor és néhány társának a függetlenségi pártból kiválása előrelátható volt — szerencsés voltam a szegedi függetlenségi pártot a pártnak megbízása folytán *Nagy-Kőrösön*, *Eötvös* Károly képviselő urnak az alkalommal tartott beszámolója alkalmával képviselhetni, ahol is már akkor a párt megbízásából határozottan kijelenttem azt, miként Szeged város függetlenségi pártja az *Ugron* képviselő ur által megindított mozgalmat nem pártolhatja, ahhoz nem csatlakozik, hanem továbbra is megmarad azon program alapján, amely alapon szeretett képviselőnk *Herman Ottó* minket három választási cikluson keresztül híven képviselt — s amelyen ma úgy ő, valamint mi is folyton állunk és amely programunk diadalra jutásáért küzdünk és harcolunk.

Hát polgártársak, nekem az azon időben kimondott vélekedésem ma sem változott, s nem helyeselhetem az új 48-as pártnak az ugynevezett fokozatossági irányát ezuttal sem — nem pedig a következő okokból:

A függetlenségi és 48-as párt programja semminemű megalkuvás tárgyát nem képezheti — mert annak a programnak lényege, vagyis az, hogy Magyarország és Ausztria között az uralkodó személye azonosságán kívül, más közösség nincs és nem lehet — kizárja a további alkudozás lehetőségét és szükségességét s e mellett a program változtatásnak csak esetleges komoly feltevése csökkentené ennek a pártnak a tekintélyét és csökkentené a magyar nemzetnek azt a hitét, amelyet ebbe a pártba helyez s amely párt ezen bizalomnak, eddig a leglelkiismeretesebben meg is felelt.

Az a párt, amely hitelveit és célját az idők viszonyaihoz képest változtatja — akkor is változtatást kíván, amikor arra ok és szükség nincsen — az a párt, amely ingadozik és egyes jelentőségtelen körülmények által is magát befolyásoltatja, az a párt a politikai életben elismerés és bizalomra nem számolhat, s de nem vindikálhatja magának a kormányképeséget sem, mert a folytonos programcsinálás és a párt tekintetébeni viszály azt bizonyítja, hogy abban a pártban nincs meg az összetartás, az a benső egyezés, a párttagoknak egymás iránti bizalma, az az összetartás s a semmi által, meg nem lazítható kapocs, amely lényegesen és elodázhatatlanul szükséges arra, miként az a párt szilárd alapon állónak, elveiben megdönthetetlennek, tehát kormányképesnek tekintethessék.

De az Ausztriávali új kiegyezés szükségessége és *létyogosultsága* is ellenkezik az 1848-ban törvényileg biztosított azon elvitázhatlan jogunkkal, hogy Magyarország Ausztriától teljesen független és közötte és hazánk között semmi közösség nincs és törvényen nem is alapszik.

Magyarország alkotmányát sértetlenül és csonkítatlanul vettük át elődeinktől, ezt az alkotmányt minden magyar embernek kötelessége seplelőtenül és csonkítatlanul adni át utódainak, tehát ennek az alkotmánynak nincs egyetlen egy részecskéje sem, amely föltétlenül egyezkednünk kellene és amelyből Ausztriának annak előnyére valamit átengedni csak jogosultak is lehetnénk.

Ha Magyarország törvényes alapon és törvényes eszközökkel kívánja teljes függetlenségét, ha mindazon kívánalmak ténynyé válnak, amelyek elérését a függetlenségi párt magának célul kitűzte, ha ez a párt most már ma a nemzet szívében elérte a teljes bizalmat, akkor elérni fogja a parlamentben is az ötjoggal megillető többséget és letaszítja azokat, akik a nemzet kárára és hazánk jogainak egyenkinti földőzítésével Ausztriával szöveteztek. És ha ekként megalkotjuk Ma-

gyarországon, hogy a hadügy, pénzügy, a kereskedelem és a többi fontosságok a nemzet kezére fognak újra visszaszállani, akkor bizony nem fogjuk kérdezni Ausztriától azt, hogy tetszik-e, vagy nem tetszik-e neki az önálló magyar hadsereg, az önálló vámterület, hanem igenis megalkotjuk azt az ő beléegyezésük, az ő hozzájárulásuk, nélkül is, és pedig akként és úgy, amiként illik az egy önálló és független országhoz és amint méltó is ennek a független országnak a tekintélyéhez, annak állami önállóságához.

Polgártársak! Hazánk történelme elvitázhatlan bizonyosságot nyújt annak tekintetében, hogy az Ausztriávali kapcsolatnak mily káros kihatásai voltak a magyar nemzetre, hogy Ausztria a magyar nemzet pénzén és vérén igyekezett a saját államát gazdagítani s akkor, amikor a magyar nemzet öntudatra ébredett s akkor, a mikor a kizsákmányolásnak határt szabni igyekezett, Ausztria ezekre a nemzetnek a szabadságától való megfosztásával felelt.

Elég élénk tanúság nekünk a multunk arra nézve, hogy mire vezet az Ausztriávali közösség és elég számos bizonyítékunk van is annak tekintetében, hogy az 1867-ik évben létesített kiegyezésnek hazánk mily keservesen adta meg az árát, ebből okulhatunk tehát, s minden lelki furdalás nélkül kimondhatjuk, hogy az új kiegyezés nemcsak hogy nem kell, de attól őrizkedjünk, amint őrizkedik az ördög a tömjén füsttől.

De nem követhetem az új 48-as pártnak elveit azért sem, mert az elvük és programjuk állította fel azt, miként a függetlenségi pártnak bele kellene menni a delegációba, következve ha bele óhajt abba menni, el is kell ismerni annak e delegációnak a jogosultságát s hazánkra nézve — kötelező mivoltát.

Már az előbb kifejtettem, hogy Magyarországnak semminemű intézménye Ausztriával közös nem lehet, Magyarországon semmiféle idegen avagy tisztán a magyar nemzet kebelében alakított hatalom, hatóság nem diktálhat, mert Magyarországra nézve csak az lehet az irányadó, a magyar nemzetet csak az a határozat kötelezheti amely az erre rendelt nemzet tanácsa, a magyar parlament által hozatik és azon parlament tanácskozásának az eredménye.

Az új 48-as párt azonban, tisztelt polgártársak, ezen irányelvtől eltér és azzal, amikor részt akar venni a delegációban, hallgatag elfogadja azt a hazánk önállóságával semmiképen össze nem egyeztethető álláspontot, hogy egy, az austriai állampolgárokból is alakított bizottság intézkedhetik a magyar nemzet vére, annak vagyona fölött.

Ez, polgártársak, világosan ellenkezik azon alapelvvel, mely a függetlenségi pártnak eddigé is szilárd és rendületlen talpkövet képezte, és kell hogy képezze ezentul is, mi amint eddig, úgy ezentul is határozottan ellene mondtunk a 67-ik kiegyezésnek, már pedig ha a delegációs intézmény jogosultságát csak a legesekélyebb részben, csak szemérmire is elfogadjuk, akkor elfogadjuk a 67-iki kiegyezésből és egy részecskét és föladtuk elvünknek azt a szilárd bázisát, amely alapon kell hogy kitartással küzdve elérjük hazánknek seplelőten és csonkítatlan önállóságát.

Aki a 67-iki kiegyezést nem fogadta el, az nem mehet bele és nem lehet tagja oly bizottságnak sem, amely ezen az alapon ül össze és ezen az alapon hozza meg határozatát, nem annál inkább, mert a delegációs részvételnek okvetetlen következménye az, hogy az abban résztvevő akár pozitív, akár negatív eszközévé válik oly határozat megjelölésének, amely elvével ellenkezik, amely ellentétben áll hazánknek azzal a teljes önállóságával, amelyre minden igaz hazafinak törekednie kell.

Tehát polgártársak, ezekkel kifejtettem önök előtt azt, hogy miért nem lehetek én tagja az új 48-as pártnak, azonban midőn az ezen párttal szemben elfoglalt álláspontomat előadtam, kötelességemben áll ezek mellett ecsetelni azt is, hogy miért tartozom én a függetlenségi párt-hoz, és ezen elvek alapján miért kell, hogy elítéljem a mai kormánynek a rendszerét és ennek hazánkra nézve egyáltalán nem áldásos működését és gazdalkodását.

En teljesen lehetetlennek tartom azt, hogy az 1867-ik évben megkötött kiegyezés alapján, ha még oly kiváló tehetségek kezébe lenne is letéve hazánk sorsa, mint amilyen kezébe tekintettel a kormánytagjaira — ma letéve nincsen, s ha még oly kormányképeséget vindikál is magának a szabadelvű párt, amilyen kormányképeséggel bebizonyosodott tények folytán felruházva nincs, hazám jóléte valaha elérhető legyen, lehetetlen, hogy az fölvirágozhassék, és lehetetlen, hogy az mint önálló állam teljesítse azon hivatását, amelyre minden államnak törekedni kell.

Ezen álláspontom igazsága mellett szól első sorban az, hogy mindazok, akik a 67-iki kiegyezés alapján . . . kezdetben jó lélekkel igyekeztek hazánkat válságos helyzetünkől kimenteni — s nemzetünk jogait Ausztriával szemben megóvni, azok belátták annak a 67-iki alapon teljes lehetetlenségét, vagy visszavonulni voltak kénytelenek, vagy a hiúság, a tévesztett ambíció vagy egyéb mellékintézetek által ösztönözve továbbra is a hatalom polcain maradtak és belesodorták hazánkat azon örvénybe, letaszították arra a veszedelmes lejtőre, amelyből kibontakozni már nem tudnak s arra nem képesek, a jelenlegi rendszer mellett soha nem is lehetünk.

Hogy polgártársak, teljesen igazságos legyenek, s nehogy a szokott módon avval vádoljanak, s miként minden baj okát a működő kormányban és azok tagjaiban keressük, ki kell fejteni abbéli nézetemet, hogy én a hazánkban létező bajok kuforrásának egyedüli okául nem egészen a kormányt tekintem, de tartom okául különösen azt a szabadelvű pártot, amely magának ma az egyedüli kormányképeséget vindikálja, de amely párt a 16 évben keresztül tartott működésével meggyőzhetlen és megdönthetlen példákat nyújtott ennek a pártnak nagy erkölcsi semmisségéről, annak a nemzeti érdekek iránti bűnös közönyöségéről. Hisz ennek a pártnak 16 évi szereplésében nincs egy pont, nem volt egy mozzanat, amely a nemzetnek közhelyesléssel találkozott, a magát szabadelvű pártnak nevezni de ez a jelző csak annyiban illik rá, amennyiben mindenki szabadságot vett magának, ami önző érdekei és céljaival megegyez, célját nem a közszabadság fejlesztése és a nemzeti érdekek ápolásában, hanem egymás érdekei támogatása és az ország anyagi erejének egymás javára kizsákmányolásában mint ugylatszük vegeztéljában találja.

Ezt a mai szabadelvű pártot a Bécsben székelő hatalom ide oda fujja és hajtja ahogy annak a hatalomnak az érdeke kívánja és az a párt, amely zsarnoki módon működik lefelé, meghajlik ennek a szélnek fuvalma alatt mint a gyöngye nádszál és követi annak a hatalomnak a parancsát követi azért, mert elve nincs, mert csak vakeszköz s mért célja egyedül a hatalom megtartása és azzal a hatalommal járó érdekeknek minél sikeresebben leendő kiaknázása.

A politikai önzésnek ily kvalifikálatlan módon való nyilvánulása mellett teljesen lehetetlennek tartom azt, hogy a mai szabadelvű pártnak uralma alatt csak valaha is egészséges parlamenti helyzet alakulhasson, mert az az összetoborzott kormány-többség, amely mint egy báb mint egy játék ide-oda dobatik, soha sem foghatja hazánk jóléte boldogsága és felvirágozását előmozdítani és kivívhatni.

Ha az a szabadelvű párt az ő tartalmatlansága és üressége, úgy a nemzeti érdekek iránti teljes értéktelenségével továbbra is kezében fogja tartani az uralmat is hatalmat, akkor nem foghatunk csodálkozhatni azon sem, hogy Magyarország parlamentjében a legutóbbi 2 évi ülészek alatt oly kínos események történtek — amelyek egy parlamenti tanácskozás méltóságával össze nem egyeztethetők s annak a parlamentnek a kereteibe belé nem illeszthetők.

A függetlenségi és 48-as pártnak tehát egyebek között nem csak azt kell célul kitűzni, hogy a 67-iki kiegyezés megdöntésével diadalra juttassa, de céljának kell lenni az irányban is, hogy megszahaditsa az országot ettől a szabadelvű párttól, amely tisztán és pusztán az önző érdekek és haszonlesők tá-

bora s amelynek uralma tehát vészes és végzetes hazánk jólétére nézve.

Igazán tisztelt polgártársak, el kell hogy boruljon az ember lelke, ha csak megközelítő számítást is tesz annak tekintetében, hogy egyfelől mily óriási összegekbe kerülnek az államnak ennek a szabadelvű pártnak mindenre igent mondó hadserege s másfelől, hogy mily demoralizáló hatást tesz az magára a nemzetre is.

Hisz alig van szabadelvű párti képviselő, akinek igen szavazata, tehetsége, vagy használhatóságához képest kisebb avagy nagyobb jóvedelem dotatióval össze nem lenne kötve.

Ha annak a kormány párti képviselőnek a választás mezején néhány ezer frtot kell kiizzadni azért, hogy az igent mondó tábor egy társsal szaporíttassék, a kormánynak első kötelessége a bevásárolt, jobban mondva beerőszakolt tagját hü fáradozásaiért egy jó jóvedelmező kormány biztossággal, s igazgató tanácsossággal, vasut engedélyezéssel vagy valamely hasznos hajtó kisebb haszonvétellel jutalmazni meg.

Ezért azután oly nagy az ára egy kormánypárti képviselőségnek, ezért követetnek el a választások alkalmával a visszaélések — és ezért nyulnak bele szennyes kezekkel a népnek erkölcséibe, hogy azt elámitva, azoknak a lelkét megvásárolják.

És polgártársak, ez a szennyes művelet nem is új keletű, folyik ez már régen, folyik a szabadelvű pártnak megalakítása óta, de azért ha bármily mélyen elszomorító hatást is kell hogy ez keltsen minden tisztességes ember lelkében s legyen az a szabadelvű párt által bármily önző érdekek által támogatott kormány leghazafiatlanabb, legyen annak működése vészhozó, erőszakos és nemzetellenes — azért ez az állapot a szabadelvű párt uralma alatt nem fog megváltozni soha, mert a kezökbe összpontosított hatalom és érdekek szálaival ezentul is körülhálózák a nemzetet — elámitják a választó polgárokat és a hatalommal karöltve járó durva erőszak és a legnemtelenebb pressióval győzelmesen fognak kikerülni a választási küzdelemből. Nem is lehet azután csodálkozni azon, ha az ily eszközökkel működő párt által csinált kormány folyton lefelé halad a lejtőn és egyenkint adja fel hazánknak azon jogát, amelyek megőrzése és megvédelmezése már hivatásánál fogva a kormánynak magának volna első és főkötelessége.

Hisz ha csak 1867. év óta is kiserjők figyelemmel Magyarország történelmét, azt kell tapasztalunk, hogy állami életünk és önállóságunkban nem hogy természetszerűleg előre fejlődne, de évről-évre, napról-napra és lépésről-lépésre hátrafele esünk, egyenkint veszítjük el azt a talajt, amely biztos bázisul kellene, hogy szolgáljon nemzeti önállóságunk és függetlenségünknek.

Nem elvetett és oda dobott frázis ez polgártársak, mert ha visszatekintünk az 1867. év óta történetekre, az események egész sorozata, láncolata igazolja állításomat.

Ha Magyarországnak Ausztriával szembeni közjogi helyzete az 1867. óta hazánk önállóságának legsajnálatosabb sülyedése és ezen közjogi állásunk világos megtagadása.

Magyarország czimere mellé minden fontos közjogi helyzetben feltolakodik a kétféjű sas, amely kiterjesztett szárnyaival beárnyékolja, elhomályosítja ennek a magyar czimernek fonségét.

A magyar hadseregben, illetve a m. kir. honvédségben alattomos uton be lett csempészve az a feketesárga zászló, amely ezt a magy. kir. honvédséget eredeti magyar jellegéből kiforgatta s amely zászlónak feketesárga lelke előbb-utóbb képes lesz eltompítani annak a magyar hadseregnek a szellemét, a melynek dicsősége és bátorságát illetőleg a világtörténelemben példa alig van.

Ott van a véderő-törvény, mely a magyar nemzet gyermekeit egyenesen kiszolgáltatja az osztráknak — annak a közös hadseregnek, amely egyetlen ízében sem magyar.

Ott van a consuli bíraskodásról szóló törvény, amelynek szelleme szerint a magyar ember fölött külföldön nem a magyar király, de a császár és király nevében ítékeznek s ahol az a magyar honos, aki szívével, lelké-

vel az anyaföldhöz van növe, a magyar polgár a saját királyának a bírósága előtt is már többé nem magyar honpolgár, de osztrák-magyar ember.

Itt van még hazánknak gazdasági helyzete is, a mely tekintetben még azt az állapotot máig sem voltunk képesek elérni — a mely a gazdaság önálló existenciájának a legprimitivebb eszköze, s ha ehhez hozzá veszem még a legutóbbi években Horváthországban történt magyar ellenes tüntetéseket és azt, hogy a magyar nemzet önállósága elleni fel-fogás az osztrákoknál ma erősebb is, mint bármikor és növekedik fokról-fokra, akkor azt hiszem, esetetlem állításomnak azt az igazságát, hogy az 1867. év óta lefolyt időszak hazánk önállósága szomorú sülyedésének korszaka — és ezzel egyszersmind az osztrák kétféjű sasnak reánk nézve végzetes diadala.

Tisztelt polgártársak! Hazánk állami önállóságának tudatában — s tudva azt, hogy csakis egyedül az állami függetlenség és az ezen alapon további fejlődhetés biztosíthatja minden államnak a jövőjét, nem követhetem a szabadelvű pártot azon a lejtőn — amely magát kormány képesnek találja ugyan, de tényeinek egész láncolata a meghátrálást és megalkuvás politikáját igazolja.

De nem követhetem ezt a politikai irányt már azért sem, mert én a 67-es alapon egyenesen lehetetlennek is tartom azt, miként hazánk jóléte és jövője biztosíthatassék — s hogy elérhetőek legyenek ezen az alapon azok a követelmények, amelyek egy önálló állam fogalmával szerves kapcsolatba állanak és ahhoz szorosan hozzáfűződve vannak.

Ugyanis én nem képzelhetek magamnak államot amelynek kormányzása helyes és biztos alapon nyugvónak lehetne nevezhető, — ha a kormány gazdasági tekintetben önállóan nem rendelkezhetik, ha nincs összpontosítva kezében mind az az eszköz, amely az e téren önállóságot biztosíthatja, vagyis ha nem rendelkezhetik kizárólagosan hitelüggyével, vám- és adóüggyével.

Ma pedig tisztelt polgártársak, a magyar kormány ezen fontos gazdasági ágaknak nincs birtokában, mert gazdasági politikájának alapelve nem a gazdaság terén önállósítás, hanem az Ausztriával szembeni teljes és határozott közösség.

Magyarországnak hitelüggyével nem a magyar törvényhozás rendelkezik — hanem azt Bécsben látják el a Lajthán tul szabályozzák az igaz ugyan, hogy van egy ugynevezett Osztrák-magyar bank, melynek egyik főintézete Magyarországon létezik, azonban ezen bank nem a magyar, hanem az osztrák érdekeknek állván szolgálatában, — a magyar nemzet hitelviszonyait namcsak ki nem elégti; de sőt az ezen bank kénye és kedvének van kiszolgáltatva.

Magyarország gazdasági önállósága tehát csak úgy és csak akkor lehet biztosítva, ha hitelviszonyai más állam tetszésétől és nyomásától nem függve, egy igazi magyar nemzeti bank áll rendelkezésre, amely kizárólag a magyar nemzet érdekei és követelményeinek áll szolgálatában.

Igy állunk a vámüggyel is, ez sincs a birtokunkban, mert a magyar kormánynak minden ténye és lépése egy más államnak beleegyezésétől függ, amely pedig bizonyára ellentétes állást foglal el, minden oly intézkedéssel szemben, amely esetleg Magyarország javára és Ausztria hátrányára dölne el.

A legszerencsétlenebb pillanatban megkötött vám- és kereskedelmi szerződéssel Magyarország gazdasági érdekei és ipara az önálló vámterület eszméjének feladásával meg van bénítva és lehetetlenné lett téve ennek a magyar iparnak szabad fejlődése. Egy leigázott és fegyverrel meghódított államnak ipari függése — a hódító állammal szemben alig lehet oly helyzetben, mint a mienk Ausztriával szemben.

Magyarországnak ami földolgozható nyers terményei vannak, azok a vám- és kereskedelmi szerződések folytán mind Ausztriába vándorolnak át, ahonnan pedig megtízszerezett árért kerülnek vissza hozzánk, s akármit csinálunk is, vissza kell, hogy az hozzánk kerüljön, mert a vámtarifa magas tételei képessé tették az osztrák iparosokat, hogy más országokból

jövő iparcikkkel ne csinálhassanak konkurrencziát nálunk.

Igazán, polgártársak, nevetséges Magyarország e helyzete, nevetséges az, hogy a magyar nemzet a maga piacán egy szomszédos állam piacát védje magas vámokkal minden verseny ellen, anélkül, hogy ezért valamely ellenértéket kapjon s anélkül, hogy az maga használhassa és más államoknak is megnyithatna.

És daczára ezeknek, a szabadelvű pártban mégis azt hangoztatják, azzal beszélnek tele a választók füleit, hogy Magyarország önálló és független állam, mert szabadon árusíthatja el portékáit, ez határozott hazugság, mert az általam rövid vázlatban előadottakból is kitűnik, hogy önálló vámterület nélkül önállóságunkat és gazdasági érdekeinket soha nem érvényesíthetjük.

Jön ezek után az adóügy; az első pillanatra mindenki azt gondolhatja, hogy ha már igaz is az, hogy a bank- és a vámügy nincs a magyar kormány kezében, hát az adóügyek fölött teljesen rendelkezhetik, mi is azt tapasztaljuk, hogy a pénzügyminiszter, ur annyi adót vet ki és szed be rajtunk, a mennyit akar és amennyire szüksége van.

Azonban, polgártársak, ez sem így áll teljesen, mert bizonyos adónemek Ausztriával egyenlően és egyformán vetendők ki és állapítandók meg, következve tehát ha a pénzügyminiszter a közvetett adók terén valami újítást akar kieszközölni, ismét Ausztriát kell megkérdezni, tehát annak a jóakaratahoz kell fordulni, tehát még ebben a ránk nézve legszomorubb pénzügyi aktusban is le van kötve és le van lánczolva a keze.

Különben egyáltalán nem panaszkodhatunk azon, hogy ezen a téren is meg van kötve a miniszter keze, mert bár úgy van is ez, azért mégis elég súlyosan érezzük azt a kezét is. Inkább azért kellene fohászknunk, hogy ez a kéz minél nagyobb békákba lenne bilincselve.

Hisz Magyarország minden polgára érezi ennek a kéznek a súlyát, a hogy valóban elmondhatjuk, miként Magyarországon a népek, úgy látszik, csak azért kell dolgozni, hogy verejtékével szerzett munkájának gyümölcsét az államnak adja oda s csak azért szülessen, hogy az államnak adót fizessen.

De azért, tisztelt polgártársak habár azok a terhek amelyek az adózó polgárok vállaira neheznek, s habár azok évről-évre fokozodnak és mind terhesebbé válnak, mégis azt kell konstatálnunk és azt kell tapasztalunk, hogy daczára ezen óriási erőfeszítésünknek és megterhelhetőségünknek, Magyarország adósságai nagy mérvben megsaporodtak s alig hihető, hogy a mostani körülmények között a hazánknak közjogi állása mellett azok apasztása rendes eszközökkel elérhető lehetne, avagy arra csak kilátás is mutatkoznék.

A szabadelvű párt, élén a pénzügyminiszter ural az ország ily szomorú anyagi helyzete mellett a pénzügyi exposéban mégis oly briliánsan dobja oda a számokat, az évi eredményt oly kedvező színben tünteti föl hogy minden felületes szemlézőre ennek az exposénak azt a benyomást kellene gyakorolni hogy Magyarországon a pénzügyi egyensúlyt valóban helyre állították lehet és kell is tekinteni.

Hát tisztelt polgártársak, erre csak azt mondom, hogy az nem viccz és hogy ahhoz nem kell sem valami nagy tehetség, sem pénzügyminiszteri tudomány, miként új adósságszínállással, a létező államjavak eladása és az adók évenkénti emelésével emeljük az államnak a jövedelmeit.

A pénzügyminiszteri évi előterjesztése véleményem szerint reális alapon épen nem nyugszik, mert én az állam pénzügyi helyzetét javultnak nem tekinthetem akkor, ha annak az emelkedésnek az alapját nem a nép vagyonsodása, hanem igenis ellenkezőleg vagyoni erejének súlyosodása képezi.

Őnök polgártársak legjobban tudhatják, mert leginkább érezi azt, hogy különösen a földművelő osztály annyira van terhelve az újabb idők óta adóval, hogyt az a legmegfeszítettebb szorgalom, a legkitartóbb munkásság mellett is alig képes előteremteni, aminek

következménye azután az, hogy a földművelő osztály erejében nem emelkedhetik s vagyonában nem gyarapodhatnak.

De ezen magas és elszenvedhetlen adótételek mellett maga az adókövetési és adóbeszedési műveletek is a mai kormány alatt annyira szövevényesek, annyira bonyolultak, hogy azt nemcsak az adózó nép nem tudhatja, de maguk az ezzel foglalkozó tisztviselők sincsenek az e téren érvényben álló szabályok és rendeletek tömkelegével tisztában.

Sokszor egy határidőnek egy nappal való elmulasztása esetén is az adózó óriási károkat szenved s ha egyszer az adóhivatal érezi azt, hogy a fennálló szabályok korlátai között az adózó polgáron a végrehajtási eljárást foganatosíthatja, akkor az az adózó folyamodhat, apellálhat, a legmagasabb pénzügyi tisztviselőtől a legalantasabk közegig, azért igazságot nem fog kapni, mert hiszen a pénzügyi téren a kincstárral szemben nincs független bíró, aki folyamodással élő félnek az igazságát érvényre emelhetné.

Nekem alapos a gyanum, hogy a pénzügyi téren rendelvek azért oly szövevényesek, azért oly érthetetlenek, hogy az adózó polgárok annak labirintjébe magukat tájékozni ne tudhassák, s így annak szövevényes szálaival körülhálózotván a törvény és szabályok örve alatt kényelmesen kizsákmányoltathassanak.

Nem új, de mindez napi dolog, hogy az adóvégrehajtások közül oly eljárások követtettek el, a melyek nem egy művelt állam, de egy fegyverrel meghódított országgal szemben sem igazolhatók.

Az az adószedés, a mely nálunk a pénzügyminiszter rendeletéből az adótisztviselők gépezete által gyakoroltatik, nem adóztatás, hanem valódi zsarolás, a milyent egy fegyveres hódító hatalom szokott az általa meghódított tartományban gyakorolni.

Az állam nem törődik azzal, hogy a késleltetett adóvégrehajtás folytán, tönkre tesz családokat, legelőbb esetben elveszi annak véres verejtékével szerzett utolsó szerzeményét és koldusbotra juttatja azt.

Pedig hát ezen kérlelhetlen eljárással az államnak az esetek igen sok részében nem-hogy haszna lenne, de határozott kára van.

Számtalanszor fordul elő, hogy az állam nem hogy megkaphatná hátralékos adóját, de a végrehajtás körül felmerülő költséggel reá fizet arra, de azért a végrehajtást kérlelhetlenül foganatosíttatja, pedig hát tudhatja jól, hogy eljárásával elveszít egy adózót, tönkre tesz egy polgárt, azonban nyer egy újabb koldust.

Nálunk az adótisztviselők száma a többi más államokéval szemben egész hadsereget képvisel s daczára annak, hogy azok eltartása óriási összegbe kerül, mégis az adókezelés, a beszédés s különösen az adózó felek igazságának kikeresése körül oly vizsátságok és jogtalanságok merülnek fel, a melyhez hasonló és fogható egy művelt államnál sem észlelhető.

Ezt, vélekedésem szerint, amint már említém, a kezelésnek fölötté szövevényes volta és az ebből folyó rendetlenségek egész sorozata okozza.

Ennek tulajdoníthatom azt a sajnos tapasztalt állapotot, hogy nálunk az adófizető polgároknak magukat folytonosan védekező állapotban tartani, mondhatni hadi lábón kell állani a kincstárral szemben.

Az adózó polgár soha sem lehet bizonyos abban, hogy ha évi adóját az adóhivatalnál vezetett főkönyv és az előírás tanúsága szerint kifizette is, azért a fizetés után a második napon mindjárt nem támadtatik meg egy új adóintéssel, és amikor annak keletkezési okát kutatja és azt az illetékes pénzügyi közegetől kérdezi, még az maga sem tudja, hogy mi annak az alapja, de azért meg kell azt fizetni, mert neki az az információja, hogy az befizettség és ha az adózó azt nem tenné, mozgásba hozatik az adó-csavar és nyakára megy annak a polgárnak az exekutio irgalmatlanul.

A pénzügyminiszter ur és a szabadelvű párt a magyar állami építkezések a vasuti hálózatokkal mint az állami vagyonsodás faktoraival kérkedik.

Én polgártársak elismerem azt, hogy ezek egy államnak vagyonát képezik, de tagadnom kell azt, hogy annak a forrása tiszta lenne, mert hisz annak az emelkedésnek az ára nem a nép erejének is emelkedése, de igenis annak elszegényedése.

Ha végigtekintek, tisztelt polgártársak, az 1867. év óta fennálló és működő kormány cselekményein és elvén, alig találok közöttük olyant, a mely programjában a nemzetnek vagyonsodása és az ország gazdasági fejlődését ne hangsúlyozta volna, azonban akár hogy vizsgálom is az eredményét, a nagy szavak nagyszabásu elvek daczára is a következmény inkább olyan, amelylyel nem kérkedni, de arra inkább leplet, inkább a szegényt elburkolni hivatott fátyolt vonni kell.

Egy nemzet előre haladásának és erejének főfaktorát az ipar kereskelem és a gazdagság képezi, ezeknek kellene tehát azon ágaknak lenni, amelyeknek erősítésére a kormánynak mindent megtenni, hivatásánál fogva kötelessége lenne.

Mit tapasztalunk azonban tisztelt polgártársak. Azt tapasztaljuk, hogy akkor, amikor Magyarország évenként óriási összeget, alig megszámlálható milliókat költ a közös hadseregére akkor hazánk anyagi erejének egyedüli alapját képező mezőgazdaság, ipar és kereskedelmünk emelésére csaknem semmit sem tesznek és ha a parlament által megszavaztatnak is szűk marokkal ezekre a czélokra valamint a megszavazott pénzt, értelem és minden eredmény nélkül fecserlik el.

Ha a kormány már ki nem bujhat némi sürgető követelmények elől és belátja, hogy valamely immár aggasztóra acuttá vált közgazdasági kérdésben valamit tenni kell, akkor nem azt mérlegeli, hogy minél kevesebb költséggel s hogyan lehetne az előforduló bajon segíteni, hanem legott arra gondol, vajon miként használhassa ki ezen helyzetet is hivatalnoki hadserege szaporítására s kit juttasson be kormánybiztosi a vagy a királyi biztosi hivatalba, s a midőn az arra legnagyobb protektorokkal rendelkező egyént megtalálta, az illete miniszter kijelenti, hogy a dolgot elintézte, a gazdaközönség tehát nyugot lehet.

De nem jól van ám az elintézve, így tisztelt polgártársak, mert a gazdaközönség az esetek csaknem minden részében azt kell, hogy tapasztalja, miként ez a kinevezett királyi biztos vagy kormánybiztos s bizony a dologhoz édeskeveset, avagy rendesen épen semmit sem ért, mert a mint a példák igazolják, a kinevezett biztosok legnagyobb része akkor látott először talán gazdaságot a mikor a kormánybiztosi székfoglalóját tartotta s talán akkor látott először árvizet, amikor annak meg szemlélésére szánt csolnakjába először bele ült, hát mi polgártársak sok kormánybiztost, sok ugynevezett vizi főispánt ismertünk de ezek közül soknál egyebet nem igen fedeztünk föl mint hogy vizi ügyekről is tudnak annyit, hogy bizonyos kártya játéknak az első kiindulási pontja az, hogy hát mennyi a vizi?

Az 1888. évben a földmívelésügyi tárcza külön lett választva az ipar- és kereskedelmi tárczától, ekkor mindenki azt gondolhatta, és joggal is, hogy ez azért történik, mivel a kormány egyszer valahára alaposan hozzá akar látni ennek a kérdésnek a rendezéséhez és valami előnyöst fog tenni.

Eltelt azonban azóta 3, majdnem 4 év, de nem hiszem, hogy az országban valaki jó lélekkel elmondhatná azt, miként valami áldásos eredmény lett elérve és ilyent csak említeni is lehetne.

Én részemről a földmívelési ügyet Magyarországon oly fontosnak tekintem, hogy annak előmozdítására semmi költséget kimélni indokoltnak nem tartok.

Hive vagyok annak, hogy az állami háztartás terén a takarékosági elv legyen az iránadó, azonban ezt a takarékoságot a földmívelésnél a legrosszabb helyen találom alkalmazhatónak, mert ennek ápolásától függ hazánk vagyoni erejének emelése, annak jóléte — következve tehát tekintélye is.

Hogy, tisztelt polgártársak, nálunk a kisebb gazdák helyzete nem javulhat, annak főokát és kutforrását a mai pénzügyi rendszer-

ben és az adóbehajtásnak a legalkalmasabb időkben való alkalmazásában találom fel.

Hisz az a kis gazda alig hogy elvégzi az aratást, alig hogy hozzálátott a learatott terménye elnyomtatásához, legott megjelenik az adóvégrehajtók serege és letoglalja a kis gazda által véres verejtékkel összegyűjtött termést, annyi pénze nincs, hogy a reá kivett adóját kifizethesse, mert szomszédai is hasonló helyzetben vannak, nincs más mód tehát, hogy vagy legott eladja termését, hogy adóját kifizethesse, avagy tegye ki magát annak, hogy ez az adóvégrehajtó által árvereltessék el.

Igen ám, de köztudomású dolog az, hogy a termésnek learatása után mindjárt, vagyis amikor az adóprés működésbe hozatik, rendszeren nincs ára a gabonának, a kereskedő pocsek áron akarja megvenni, de minek is adna érte rendes árat, hisz ugyis tudja, hogy a kis gazdának azt okvetlen el kell adni, mert ha el nem adja szabad kézből, akkor elárverelik a végrehajtók, tehát a helyzete nem változik, mert akkor is pocsek áron jut hozzá — ily eljárás után aztán, polgártársak, az a kis gazda, a mikor az egész évi munkálkodása gyümölcséről számadást tesz, a mikor kiszámolja a vetőmagot, kiszámítja a költséget — s hozzá adja az adót, akkor alig marad neki annyi jövedelme, a miből a következő aratásig eltegenkedhetik.

Vélekedésem szerint ezen kisgazdáknak igen elszomorító sorsán akként kellene segíteni, hogy első sorban ne a legalkalmasabb időben hozassék működésbe az adócsavar s másodsor hogy oly hitelintézetek állíttassanak fel, a hol a szegény ember gabonájára kölcsön adassék addig, a míg az tisztességes áron értékesítheti és adhatja el terményeit.

Kijelentettem az elébb, hogy a kormány nem költ eleget a földmívelési érdekek emelésére, hogy azon érdek, habár azok egy gazdasági államban főfontosságúak, teljesen elhanyagolja, de kölhetne a mai kormány évenként milliókat is ezen érdekekre, azokkal az ő rendszere mellett célt úgy sem érne, mert hisz nem az elköltött milliók mennyisége és a kiadott pénz sokaságától függ a célba vett siker, de igenis függ azon intézkedéstől, hogy vajjon ez a kiadott pénz célszerűen és kellő megfontolással költetik-e el a célba vett eredmény létesítésére.

Nálunk azonban ez nem így van, polgártársak, mert mint kifejtettem, a kiadott pénz a protegált emberek javadalmazására, az ok és cél nélkül egyes vidékeket megnyomortó kormánybiztosok és vízi főispánok hízolására dobattik ki és vesztegettetik el cél- és józan értelem nélkül.

A földmívelési ügynek általam röviden vázolt helyzete után, az igazságügy és az igazságszolgáltatás az amely kiváló fontossággal bír nem csalódom tisztelt polgártársak ha azt mondom miként egy ország hitelviszonyai emelése és kereskedelmi forgalma fölvirágozhatásának egyik lényeges föltétele az, hogy mindenki gyorsan és olcsón kapja meg az igazságát, hogy a perlekedő feleknek ne kellessen évek hosszú során át várakozni arra, hogy az itélkedni hivatott bíróság ügyében véglegesen határozzon. Nálunk azonban dacára annak, hogy az igazságügyi tárca részére évenként 15—16 millió forint hajtatik és szedetik be, s dacára annak, hogy ezen összeg a többi Európai államok igazságügyi költségéhez képest aránytalanul nagy összeg, mégis föltette silány és föltette csekély az az ellenszolgálmány amit ezen nagy összegekért cserébe kapunk.

En Magyarország igazság szolgáltatása ezen silányágának egyik fő okát abban találom hogy hazai törvénykezéseinkben a fő suly úgy látszik nem egyedül az anyagi igazság gyors és érdemleges kiderítésére fektetik, hanem az alakiság tolatik előtérbe az anyag fölött, s a miből következik azután, hogy tisztán és pusztán a forma, az alak kedvéért egyes perek éveken át elhuzathatnak és a perlekedő felek elvégre is beleunván az ügynek ok és cél nélküli elodázásába és az a körül fölmerült költségekre, sokszor kénytelenek a legigazságosabb pereikben fele vagy harmada áron kiegyezni, csak hogy a bíróságtól valahára szabadulhassanak s követel-

sük egy csekély részéhez egyszer valahára hozzájuthassanak.

De lényeges oka az igazságszolgáltatás lassúságának az is, hogy egyes bíróságok a fősulyt nem abba helyezik, hogy a hozzájuk érkezett ügydarabokat gyorsan és érdemlegesen dolgozzák föl, hanem abba, hogy egyáltalán magában véve nagyon csekély jelentőségű ügyből, amelyet sokszor, ha helyesen akarnának megoldani, egyszeri tárgyalás tartásával is elintézhetnének, minél több számot produkálhassanak, abból minél több számot szoríthassanak ki, hogy azután az év végével, mikor a kimutatás kiállítatik, az az előadó bíró a fölebbvalója előtt, a bíróság feje pedig a miniszter előtt büszkén verhesse mellét azzal, hogy dacára a hozzá beérkezett óriási számú ügydaraboknak, azokat mind elintézte, tehát érdemes a lajtorján való emelkedésre és az előléptetésre.

Ez, tisztelt polgártársak, az ugynevezett Schieber, amely a bíróságoknál, úgy látszik, divatos betegséggé kezdte kinőni magát, pedig hát annak a bírónak, ha hivatalát lelkiismeretesen akarja betölteni, nem a tevékenységi kimutatásba bele irt számok tömkelegében kellene találni az örömet, de igenis abban, hogy nyugodtan tehesse szívére kezét és azt mondhassa, miként bírói munkásságomat nem a számok ok és cél nélküli szaporítására, de polgártársaim ügyeinek gondos, érdemleges és igazságos elintézésére áldoztam föl.

Előbb azt mondtam, hogy az igazságügy nekünk évenként 15—16 millióba kerül, ne úgy értsék azt, polgártársak, hogy én ezen összeget sokallanám, sőt ellenkezőleg, én részéről ok és indok nélkül soha sem tagadnám meg ezen a téren a költségszaporítást, ha látom, hogy azzal az igazságszolgáltatás gyorsasága és jósága czéloztatik előmozdítani.

A mai kormány azonban ezen a téren a fukarkodás elvét követi, sajnál sokszor néhány ezer forintot áldozni a legegyszerűbb szükségletek födőzésére és igazságügyi hivatalnokait oly silányul fizeti, hogy azok az állásaikhoz illő tekintélyt nem csak hogy nem fejthetik ki, de alig képesek a legegyszerűbb életmódot folytatni, ami pedig határozottan a bírói függetlenség, a bírói megbízhatóság rovására esik.

Ha nálunk a közös hadsereg bakáinak a sapkáján valamit javítani kell, ha azokat a bakkancs helyett csizmába kell bujtatni, akkor arra egyszerre és rögtön van pénz bőven, akkor tele marokkal szórják a bankókat, ha azonban az igazságügyi téren, amely az összes polgárok javára történék, valamely javítás szükséges, akkor a legutolsó garast is megnézik és se szere se száma nincs az aktáknak a pénz kérés bíróság elnökétől a miniszterhez való vándorlásnak és a folytonos az irányba kérdezősködésnek, hogy vajjon nem lehetne a kért összegből ennyi vagy annyi krajczárt megtakarítani, lehozni s amikor azután a sok ide-oda vándorlás és kérdezősködéssel a tárgy teljesen kimerített, a bíróság valahára megkapja a kért és szükségelt összegnek egytized részét.

Hja, de úgy van az, ha Magyarországnak a kebelén kell melengetni egy intézményt, a mely nem a mienk, amelytől irtózik minden magyar ember, mert ez amellet, hogy utolsó garasunkat kiszípolyozza tőlünk, még abban sem lehetünk biztosak, hogy valamely szép napon nem-e fordul ellenünk.

Ez a keblünkön melengedett és vérünkkel táplált intézmény a közös hadsereg, a melynek fentartása egymagába véve több pénzünkbe kerül, mint a többi állami kiadásunk összesége, de azért, polgártársak, a magyar nemzetnek ehhez a hadsereghez csak annyiban van köze, hogy évenként óriási milliókat áldoz annak fentartására s a magyar polgár alig képes annyit dolgozni, alig képes annyit keresni, hogy ezzel a mindent elnyelő moloch kielégíttessék.

De azért, ha a magyar haza szabadsága és önállóságának megvédelmezéséről lenne szó, akkor ez az intézmény ezt a szabadságot megvédelmezni nem fogja soha.

Ma béke van az európai continensen s annak megzavarására kilátás ez idő szerint alig is lehet, de azért ezen béke csak olyan, mint a háboruban a fegyverszünet, mert hi-

szén alig van év, ahol a hadseregi kiadások milliókkal nem emelkednének, s évenként milliókat ne vonnának el e célra a nemzetől és oly egyéb dolgoktól, amelyek közhasznuak és amelyek az állam jólétének emelkedésére sokszor nélkülözhetnek.

Hiába dicsekszik azzal Magyarország pénzügyminisztere, hogy az egyensúlyt helyreállította, ez nálunk csak napok vagy órák kérdése, mert hisz az a pénzügyminiszter nem tudhatja, hogy egy szép napon a delegációból nem jön-e egy újabb rendelet, a melylyel újabb milliók követeltnék — a hadsereg számára, a melyet az országnak kiizadni kell, a mely milliók pedig halomra döntik a miniszter azon szép álmát, a melyet az egyensúly fölötti örömben oly édesen gondolt átélvezhetni.

A függetlenségi és 48-as párt követelte és követeli az önálló magyar nemzeti hadsereget, mert ez a nemzet erejének az alapja a nemzeti önállóság és függetlenség biztosítéka.

És ezt nemcsak azért követeli, mert a magyar nemzet ehhez a törvénytől fogva van joga, de követelheti azért is, mert az általános védkötelezettségnél fogva a hadsereg a nemzetnek vére és erejéből lévén alkotva, annak gondolkodása és törekvésének a nép lelkével és testével kell összeforjni, a közös hadsereg azonban a magyar nemzet lelkületével nem lehet már annak nyelvénél fogva sem összekapcsolva, s nem azért sem, mert az gondolkodásánál fogva is annak, ami magyar, nem barátja.

Hogy pedig ez így áll, azt bizonyítják azon esetek, melyek ezen hadsereg működése körében előfordultak, azok a sérelmek, a melyek ezáltal a magyar nemzetet ejtettek, de a mely sérelmekért a nemzet, bár annak sokszor a becsülete támadtatott meg, elégtelt soha nem kapott.

Tisztelt polgártársak! Önök bizonyára tudják a Janszky-féle esetet, mikor a magyar nemzeti zászló a sárba tiporva lett, emlékeznek a sok katonai merényletre, melynek hazánk polgárai estek áldozatul, ott volt legutóbb az Uzelácz es. és kir. kapitány által előidézett horvátországi eset s ott vannak még számos ehhez hasonló tények, a melyek mindenike a magyar nemzet becsületét ejtett sérelmeket képeztek, de azért, bár a nemzet ezekért hangosan követelte is az igazságos elégtételt, ilyen a nemzet ezzel a dédelgetett hadsereggel szemben nem kapott soha, s nem azért, mert a magyar kormány előtt az 1867. óta mindig előbb és föltöttebb állott a bécsi udvar parancsa, mint a megsértett magyar nemzet tisztessége és becsülete.

En, ha valamikor a nemzet tanácsába részem lenne, követelni fogom az önálló magyar hadsereget, mert egy különféle idegen ajku és idegen nyelvű vezénylet által összehozott és összekényszerített hadsereggel, egy nemzet és annak otthonát, annak szabadságát megvédelmezhetők nem tartom s mert egy oly hadsereg, amelynek egyik része a magyar nemzeti zászlóért rajong, a másik részének pedig Isfene a kétéfjű sas és annak fekete sárga szelme, az a hadsereg egy nemzet önállóságát és szabadságát nem fogja megoltalmazni és megvédelmezhetni soha. Különb, tisztelt polgártársak, hogy a függetlenségi és 48-as párt önálló magyar hadsereget kíván, ezt nemcsak azért teszi, mert ehhez a magyar nemzetnek joga van, de teszi főleg azért mert azt követelni a magyar nemzet önállósága és függetlensége indokából szent és szoros kötelessége is.

Hisz ha átlapozom hazánk történelmét, arra a tapasztalatra kell jutnom, hogy azóta a mióta Magyarország az osztrák tartományokkal közösségbe került azóta a magyar nemzetnek élete nem egyéb, mint a szakadatlan küzdések és szenvedéseknek egész láncolata.

A bécsi kormány folyton azon működött és működik ma is, hogy Magyarország önállóságát, annak alkotmányát a sarkaiból kiforgassa és Bécsnek a bilincsei alá helyezze.

Tisztelt polgártársak! Ha csak azt nem akarjuk, hogy Magyarország önállósága már csak a történelemben szerepeljen, s ha csak ezt nem kívánjuk, hogy Magyarország Ausz-

triának egyszerű birodalmi részességévé le ne sülyedjen, akkor a magyar nemzet minden egyes fiának, minden egyes polgárnak lelke egész erejével küzdeni kell a magyar nemzeti hadseregért, mert csak ez biztosíthatja egyedül hazánknak azt a szabadságát, amelyhez a magyar nemzetnek ép oly joga van mint joga van az életre a ma született gyermeknek, mint joga van az életre a mezőn termett fűszálnak az Isteni és emberi törvények szerint.

Polgártársak! Szólani akarok még a *valás ügyről* és az e téren elfoglalt álláspontomról. Én polgártársak, a vallásszabadságnak vagyok hive, de ezzel együtt a különféle válásfelekezetek közötti béke és toleranciának minél szélesebb mérvbeni megvalósítását óhajtom, vagyis ha én mint katolikus abban a meggyőződésben vagyok, hogy engem csupán az én katolika hitem boldogít és az a hit, akit egyedül reám nézve az üdvözítő, akkor viszont el kell ismernem és tisztelnem kell egy más válásfelekezetnek az enyémmel ellenkező vitát, s reá nézve boldogító voltát is.

Én ezen vallásszabadság fogalmával nem tartom megegyeztethetőnek azt, hogy például a vegyes házasságból származó gyermekek vallása fölött az állam rendelkezessék, mert ha az állami omnipotencia ezen a téren is nyilvánul és megadatik az államnak a föltétlenül rendelkező jogosultság, akkor ez a hatalom szokott módon avatatlán kezekkel fog belenyulni a békés családi életbe, megszorítja a szülők rendelkezési jogát, és ezen a legkevésbé veszélyes ügyben is, az egyéni szabadságnak vet illetéktelenül gátot és korlátot.

Az 1848-iki törvény szavaiban világosan ki van mondva a hazában levő keresztény válásfelekezetek közötti teljes egyenjogúság, ezen egyenjogúság azonban teljesen keresztülvezetve maig sem lett.

Én ismételem, hogy katolikus vagyok, de azért nem helyeselhetem azt, hogy egyik válás a másik, illetve a többiek fölött bizonyos kedvezményben részesítettik — s még katolikus létemre is sehogy sem pártolhatom azt, hogy a magyar államra protestáns válásfelekezeteket oly szűkmarkulag részesíti az állami segélyezésben, hogy az a segély más válásfelekezettel szemben számításba alig vehető.

De polgártársak! azt sem tartom helyesnek a papi javadalmak a katolikus klérusban oly aránytalannal legyenek felosztva, mert ez okvetlen tág tért kell, hogy nyisson azon békétlenkedésnek, azon elégedetlenségnek, amelynek jelei az utóbbi idők óta szokatlan módon mutatkoznak.

Ezekből láthatják tisztelt polgártársak, hogy én a válásfelekezetek közötti teljes egyenjogúságnak vagyok hive — következve hive vagyok és sürgetni is fogom a kötelező polgári házasság behozatalát — a mi különben a teljes egyenlőségnek sarkalatos kelléke is.

Beszélni akarok még tisztelt választó közönség a *közigazgatásról*, arról a közigazgatási rendszerről, a melynek államosítása tárgyában Szapáry gróf miniszterelnök ur az 1891. évben egy törvényjavaslatot terjesztett a képviselő ház elé, melylyel a rendszert 283. §-ában akarta reformálni. de a mely javaslat daczára annak, hogy az csaknem 3 hónapon keresztül foglalkoztatta a magyar képviselőházat, mint nem életképes, mint a Szapáry kormány korcs szülőtte végtére 283. §-a helyett 2. §-ában látott napvilágot.

Ezen a közigazgatási államosítást tárgyozó javaslat nem ismeretlen a tisztelt polgártársak előtt, hisz ez minket is foglalkoztatótt több alkalommal, tudjuk róla azt, hogy annak magját nem a Szapáry kormány, hanem a mérsékelt ellenzék vetette el, tudjuk, hogy a Szapáry kormány azt mint a kakuk madár magának akarta kikölni s tudjuk az is, hogy a mérsékelt ellenzék e miatt felberzenkedvén, neki rontott a miniszterelnöknek és a függetlenség és 48-as pártnak harczosai közé sorakozva — Szapáryt, javaslatával visszavonulásra kényszerítette nemcsak, de az ez irányban folytatott parlamenti harczban mindkét ellenzék lesodorta Szapáryt azon örvény felé, a mely örvényből alkotmányos érzék szerint csakis a *lemondás* árán lehetett volna szabadulni.

Én odáig teljes megadással fogadom és

helyeslem a kormánynak azon intentióját, hogy a mai közigazgatást csakugyan reformálni kell, mert az, és annak rendszere annyira silány és hitvány, hogy nem képzelek magannak e hazában embert, aki azzal a mai alakjában megelégedve lehetne, azonban tisztelt polgártársak, nem azért hitvány az a közigazgatás mert annak alapja vagyis az önkormányzati rendszer nem volna helyes, de igenis hitvány azért, mert a helyes alap, vagyis az önkormányzat a kormány által önkényesen eredeti jellegétől meg lett fosztva és alapjából ki lett forgatva.

A közigazgatási rendszerbe nem a hatalom és az állam omnipotenciának, hanem a nép akaratának kell érvényesülni, nem a hatalmat, de magát a nemzetet kell bele vonni a tevékenységbe, mert annak életét és egységes mozgást csakis a nemzet maga kölcsönözhet, és ez is egyezik meg egyedül a magyar nemzet multjával annak szokásaival és jellemével.

Igenis javítani kell a közigazgatási rendszert, mert ez égető kérdés, azonban nem azon az uton, ahogy azt a Szapáry kormány akarta, t. i. azt teljesen államévái tehát egészen szolgálalkivé tenni.

Ilyen államosításra szükség egyáltalán nincs, mert újabb államosítás nélkül is már csaknem egészen állami és teljesen szolgálalkivé az egész közigazgatási rendszer.

Hisz az összes megyei, városi hatóságoknak a rendszere a bizottságok, a tisztviselők minden működése, ma a hatalomtól való teljes függésre van alapítva.

Ma a kormány az összes törvényhatóságok, a főispánnak pedig a saját törvényhatóságai fölött föltétlen omnipotenciával rendelkeznek a miniszterium kinevezi a főispánt a főispán pedig kinevezi a törvényhatósági hivatalnokoknak csaknem legnagyobb részét és pedig vagy közvetlenül vagy *közvetve ugynevezett választás útján*.

Magyarország közönsége közvetett, illetve választás útján kinevezési rendszert eddig nem ismert és nincs is törvény reá; azonban ma már nálunk ugy a városoknál, de a megyékben is ez mégis meg van, meg van pedig az ugynevezett candidationális rendszer által.

Igazi szemfényvesztés az, mikor valamely törvényhatóságnál egy megüresedett állás választás útján töltetik be, mert az nálunk tisztán a főispán önkényen alapuló kinevezés, a candidáló-bizottság pictus masculus, mert a candidatiót nem az, hanem a főispán ejti meg, miután a bizottság tagjainak fele része az ő kinevezett embereiből áll, akik akként tánczólnak, ahogy ő fityöl, tehát azt az egyént candidálják, akinek a kijelölését a mindenható főispánjuk nekik meghatározza.

Innen van azután, hogy a városi és megyei törvényhatóságoknál az önérték és függetlenség csaknem teljesen hiányzik és a szájkosár intézménye nagyben divik, mert azoknak, akik valamely álláshoz hozzá jutni akarnak, a főispánnak a kegyét kell keresniök, mert attól várhatják kenyerüket, annak kegye és szeszélyétől függ a megélhetésük.

De azért ezt a rendszert mégis önkormányzatnak nevezik ma is, pedig nem egyéb, mint annak megtagadása, nincs formája és a név csak azért van, hogy azzal szemfényvesztést üzzenek és megcsalják vele a nemzetet.

Aki a törvényhatósági életet ismeri, az okulhatott azon, hogy ezen a téren minden újabb rendszer nem oda tendál, hogy a közigazgatási rendszer javíttassék, de igen is oda, hogy a törvényhatóság kezéből minden jog kivéttessék és ezen jogok összesége a kormány kezébe összpontosíttasssék.

Hát én, polgártársak, elfogadom azt, hogy a kormánynak legyen ellenőrzése joga a törvényhatóságok felett, azonban ezen ellenőrzés ne csak általa, hanem maga a törvényhatóság által is gyakoroltasssék, mert ha ez a jog csupán a kormány kezében van és az a nemzettel megosztva nincs, az annyit jelent, hogy a népnek sohase lehessen alkalma kérdőre és felelősségre vonhatni ezt az ellenőrzőjét, aki vele szemben törvénytelenül járt el és helytelenül működött.

Ma ezen ellenőrzési jog a törvényhatóság-

goknál csak a főispán kezében van és az ő hatalmával egyedül az történik, a mit ez a főispán akar és a saját érdekeiből jönnek lát. cselekedjék ez a főispán a törvényhatóságra nézve bármily sérelmes intézkedést, s szólaljon fel vele szemben bárki, a miniszter nem a törvényhatóságnak, de a főispánnak ad igazat — és a felszólalást illetve fellebbezést első sorban nem is miniszter, de e főispán bírálja el, mert a miniszter azt mindig neki küldi le előbb véleményadás végett — s így azután nem is csoda, ha a főispán magáról csak oly véleményt ad, ami eljárását helyes és törvényesnek tünteti föl. Hogy azután van-e itt igazság, azt hiszem, ahhoz commentár nem kell.

Én a főispáni intézményt akként, hogy mellette a törvényhatóságoknak más főnöke is legyen, a valódi önkormányzattal megegyeztetni nem tudom, tehát ezen intézményt mint czél és értelemnélkülit eltörlendőnek tartom, mert hiszen, hogy egy törvényhatóságnak két főnöke legyen, hívják azt akár főispánnak, akár alispánnak, akár polgármesternek, annak annakértelme nincs, mert hisz — ha már a főnöknek a kormány bizalmasának kell lenni — akkor kérdelem, miért ne lehetne az a bizalmas a megyéknél az alispán, a városoknál a polgármester ép ugy, mint maga az a főispán, a kitől a törvény absolute semmi qualificatiót nem kíván, és a kik ez esetek legnagyobb részében ilyenell nem is bírnak.

De ezen intézmény további fennállása a közigazgatás egyöntetűségét annak egységes szellemét és vezetését is bántja.

Hisz számtalan esetek voltak s lesznek is, hogy ott, ahol a törvényhatóság első tisztviselőjén a szájkosár intézménye létesíthető nem volt, ott, ahol az a tisztviselő önállóságát a főispánnal szemben is megtartotta, s ott a hol az a törvényhatósági tisztviselő hivatása magaslatán állva tudta azt, hogy ő nem a kormány satelese, de a nép jogainak megvédelmezése végett választott bele tisztviselői székébe; a főispán és ezen főnök között zsurlódások merültek föl ami pedig hogy miként segítette elő annak működését, azt magyarázni nem szükséges.

Van még több lényeges hiba a törvényhatósági élet körül, de ha én itt mindezeket elősorolni akarám, itt kellene állni napestig s még akkor sem merithetném ki azokat csak a legegyszerűbb részében sem.

Elég legyen tehát még arról csak annyit mondanom, hogy ma az egész törvényhatósági és közigazgatási gépezet a főispántól kezdve le a legutolsó bakterig és lámpagyújtogatóig, csak azért teljesítik a közigazgatásban működésüket, hogy a kormánynak kortes szolgálatakat teljesítsenek, hogy a nép joga és egyéni szabadsága elnyomása mellett minél több választót sorozzanak be a kormány táborába minél több kormányparti képviselővel szaporítsák a mamelukoknak ugylátszik soha ki nem fogyó s ki nem apadó gárdáját.

Tisztelt Polgártársak!

Ha a Magyarországon a közigazgatás egységes alapra lenne fektetve s ha a parlament is nem meghamisított választás alapján alakíttatnék meg, akkor a pártalakulások bizonyára nem állanának azon az egészségtelen niveaun, amelyen azok ma állanak, s bizonyára nem hozhattak volna eddig is oly törvények, amelyek egyfelől sértik a magyar nemzetnek az önállóságát, másfelől meg beszenyenezik annak a tisztességét is.

Nem beszélék ezuttal azon törvények mindegyikéről, amelyek a Szapáry kormány alatt láttak napvilágot, mert részben azokat már érintettem és kijelentettem, hogy azoknak csaknem legnagyobb része a magyar nemzet önállóságát mélyen sérti, hanem beszélék röviden arról a *honossági törvényről*, amely szintén a mai miniszterelnök uralma alatt lett törvénybe iktatva, s amelyet nem jelezhetek másként, mintegy tördőfésnek a nemzet testébe, annak a becsületébe.

Tisztelt Polgártársak! Nem szükséges bővebben fejtegetnem, mert hisz minden magyar ember lelkében, szívében érzi azt, hogy mivel tartozik hazánk legnagyobb fiának, annak a nagy hazafinak, — annak a *Kossuth Lajosnak*, aki ebben a hazában millióknak adott és szerzett polgárjogot, akinél senki for-

röbbség nem szerette hazáját, nem óhajtotta boldogságát, s akinek nagy lelke, nagy szel-leme annak minden szálaival ma is hazáján csügg és annak boldogulásán fáradozik.

A magyar polgárnak a lelke hálás emlé-kezettel gondol ma is azon nagy férfira, a ki az 1848-ban kivívott alkotmányos jogoknak megteremtője volt, ő tanított meg bennünket arra, ő terjesztette lelkünkbe azt az érzetet, a melynek hevesen kell lüktetni és dobogni akkor, a mikor azt mondjuk, hogy magyar polgárok vagyunk. — ő volt az, a ki fel tudta a magyar nemzetet ébreszteni arra az önértre és öntudatra, a melynek alapján 1848—49-ben kivívta azokat a nagy tetteket, a melyek felkeltették az egész világ bámulatát és örökké hirdetik a magyar nemzet hazasze-retetét és dicsőségét.

A Szapáry-kormány megkísérettette a ma-gyar nép szívéből azt a kegyeletet, azt a há-lás emlékezetet kiirtani, a melylyel irányába minden magyar polgár eltelve van, s habár, tisztelt polgártársak, nincs az a hatalom a világon, a mely képes lenne a magyar ember szívében azt a rajongó szeretetet csak ellen-súlyozni is, amit a magyar ember ezen nagy hazafi iránt táplál, mert az a szeretet egybe van forrva a magyar ember szívével, annak a hazája iránti szeretetével, mégis ez a Szapáry-kormány az 1890. május hó 3-án egy képtelen törvénnyel kiteszította hazánk nagy fiát a magyar állampolgárok sorából, pártjával megszavaztatott egy oly törvényt, a mely lealázza a magyar nemzetet, beiktatott egy oly törvényt, a melynek minden átka, minden gyalázata a Szapáry kabinet fejére hull vissza.

A magyar állampolgárság az embernek veleszületett joga, annak meg, vagy meg nem

tartása tisztán az állampolgárnak akarata és tetszésétől függ, következve a hozott hono-sági törvénnyel nemcsak a legdurvább és legrutabb hálátlanság bélyege lett a magyar nemzet homlokára sötét, de jogilag a legna-gyobb abszurdum és a legmessze menőbb kép-telenség is.

De polgártársak, habár a hozott törvény-nyel kihazátlanitották is nagy hazánkiát, de azért ez a törvény nem hamisithatta meg a magyar nemzet igazi érzületét, nem tör-hette meg annak a nagy hazafinak nimbuszát.

Mi a kik méltányolni és becsülni képe-sek vagyunk az ő halhatatlan érdemeit, emelni és fenn fogjuk tartani az ő nevé-t mindaddig míg a magyar állam vissza nem nyeri azon függetlenségét, amelyre ő töreke-dett és a melyért hazátlanná lett, ha pedig ezt elértük, akkor ez az elért siker lesz az ő nagy nevének a megdicsőülése amely hirdetni fogja az ő érdemének elévülhetlenségét s vele együtt népünk és nemzetünk halála és elis-merését.

A szabadelvű párt sokat szokott foglal-kozni a kormány képesség fogalmával, sokat szokta a függetlenségi pártnak a szemére lobbantani azt, hogy ha többségre juthatna is, kormányképesse még sem lehetne, mert az ő botor állításaik szerint ennek a pártnak a programja csak forradalom által lenne megalósítható.

No hát a miniszterelnök nagyon szépen igazolta a legutóbbi tényeivel a szabadelvű pártnak ezen sokat hangoztatott kormány-képességét, amikor betérjést a ház asztalára egy csomó törvényjavaslatot betérjeszti az immár elodázhatlanná vált curiai bíraskodás,

néptanítói fizetések felemelése, és a tisztviselők fizetésének rendezéséről szóló törvényjavasla-tot bemutatja azokat a nagy közönségnek üveg alatt, mint a panorámákban szokás és az országgyűlés hirtelen és indokolatlan felosz-tásánál beigazolja, hogy parlamenti működése alatt mindig csak képmutató panorámás volt és kiállítja magáról a szegénység bizonyítványt arról, hogy ő ezen javaslatoknak törvénynyé válasának kieszközlésére teljesen képtelen — következve tehát a kormányképesse sem egyéb, mint tehetetlenség és a legkiáltóbb képtelenség.

Ezek szerint tehát alig képzelhető vastag bőr kell ahhoz, hogy bárki is a kormány-ké-pességet ily módon akarja egyedáruvá tenni, melytől a függetlenségi és 48-as párt a ma-gyar nemzetnek önrendelkezési joga alapjául törvényes uton és törvényes eszközökkel tehát alkotmányos módon akarja visszaállítani ha-zánk elkobzott és eladott függetlenségét, ami-ből kifolyólag tehát a kormány képtelenség fogalmának még csak megpendítése is, csupán azokra süti az alkotmányos felfogás tekinte-tében teljes tájékozatlanság szegényét és bé-lyegét, akik ily botor gondolatokkal és esz-mékkal foglalkozni nem áttalanak.

Ezekben vázoltam önök előtt politikai hitvallásomat. Amiket mondtam, tiszta meggyőződésből mondtam, itéljenek fölöttem. Azt, amit előadtam, becsülettel meg is fogom tartani, elvem mellett törhetlen hűség és ki-tartással fogok küzdeni, küzdök lelkem egész hevével és tehetségem egész erejével azon szent czél felé, mely czél hazánk önállósága és függetlenségének kivívása, és itt fogadom Önök előtt, hogy ez alapelveimtől, ezen prog-ramomtól el nem térek és el nem fogok tántorodni soha.

